

**SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE
FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ COMARCH
ZA OKRES 01.01.2017 – 31.12.2017**

**Sprawozdanie sporządzone według Międzynarodowych Standardów
Sprawozdawczości Finansowej**

Kraków, 1 marca 2018

Spis treści

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE GRUPY COMARCH ZA 12 MIESIĘCY 2017 ROKU	6
I. Skonsolidowany bilans	6
II. Skonsolidowany rachunek zysków i strat	8
III. Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	9
IV. Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym	10
V. Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych	11
VI. Informacja dodatkowa	12
1. Informacje o strukturze i działalności Grupy	12
1.1. Struktura organizacyjna Grupy Comarch	13
1.2. Struktura działania Grupy Comarch	14
1.3. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej w IV kwartale 2017 roku.....	15
1.4. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej po dacie bilansu	15
2. Opis stosowanych zasad rachunkowości	16
3. Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego	23
3.1. Sprawozdawczość wg segmentów za 12 miesięcy 2017 roku.....	23
3.2. Rzeczowe aktywa trwałe	28
3.3. Nieruchomości inwestycyjne	29
3.4. Wartość firmy	29
3.5. Pozostałe wartości niematerialne.....	30
3.6. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	30
3.7. Pochodne instrumenty finansowe	31
3.8. Odroczony podatek dochodowy	32
3.9. Zapasy	34
3.10. Należności handlowe oraz pozostałe należności	34
3.11. Kontrakty długoterminowe	35
3.12. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży.....	36
3.13. Kapitał zakładowy	36
3.14. Kredyty i pożyczki.....	37
3.15. Pozostałe zobowiązania finansowe.....	42
3.16. Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	42
3.17. Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	43
3.18. Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego	43
3.19. Zobowiązania warunkowe	44
3.20. Program opcji menedżerskich dla Członków Zarządu oraz Kluczowych Pracowników Spółki	44
3.21. Transakcje z podmiotami powiązаныmi	45
3.22. Zysk na akcję.....	47
4. Noty dodatkowe	48

4.1. Informacje o akcjonariuszach posiadających co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A. oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące.....	48
4.2. Czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe.....	49
4.3. Inne wydarzenia IV kwartału 2017 roku	50
4.4. Zdarzenia po dacie bilansu nieuwjęte w sprawozdaniu	51
4.5. Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz wyników na dany rok, w świetle wyników zaprezentowanych w raporcie kwartalnym w stosunku do wyników prognozowanych	52
4.6. Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej	52
4.7. Informacje o istotnych transakcjach z podmiotami powiązаныmi zawartych na warunkach innych niż rynkowe	52
4.8. Informacje o udzielonych przez emitenta lub jednostkę od niego zależną poręczeniach za zobowiązania osób trzecich lub udzielonych gwarancjach.....	52
4.9. Inne informacje istotne dla oceny sytuacji kadrowej, majątkowej, finansowej, wyniku finansowego i ich zmian oraz informacje, które są istotne dla oceny możliwości realizacji zobowiązań przez emitenta.....	55
5. Opis istotnych dokonań i niepowodzeń oraz czynników i zdarzeń mających znaczący wpływ na osiągnięty wynik finansowy Grupy Comarch w IV kwartale 2017 roku oraz czynników, które będą miały wpływ na osiągnięte wyniki w perspektywie co najmniej kolejnego kwartału	56
5.1. Przychody ze sprzedaży i wynik finansowy	56
5.2. Struktura przychodów	58
5.3. Kurs akcji Comarch S.A.	63
5.4. Zdarzenia IV kwartału 2017 roku o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch.....	64
5.5. Zdarzenia po dacie bilansu o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch	65
SKRÓCONE KWARTALNE SPRAWOZDANIE FINANSOWE COMARCH S.A. ZA IV KWARTAŁ 2017 ROKU	66
I. Bilans	66
II. Rachunek zysków i strat	68
III. Zestawienie zmian w kapitale własnym.....	70
IV. Rachunek przepływów pieniężnych	72
V. Dodatkowe informacje i objaśnienia.....	73
1. Stosowane zasady rachunkowości	73
2. Informacje o istotnych zmianach wielkości szacunkowych, w tym o korektach z tytułu rezerw, rezerwie i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego, o których mowa w ustawie o rachunkowości, dokonanych odpisach aktualizujących wartość składników aktywów	74
3. Wybrane noty do skróconego sprawozdania finansowego	74
3.1. Długoterminowe aktywa finansowe	74
3.2. Zmiana stanu długoterminowych aktywów finansowych (wg grup rodzajowych)	75
3.3. Krótkoterminowe aktywa finansowe	76

4. Zwięzły opis istotnych dokonań lub niepowodzeń emitenta w okresie, którego dotyczy raport, wraz z wykazem najważniejszych zdarzeń ich dotyczących	77
5. Opis czynników i zdarzeń, w szczególności o nietypowym charakterze, mających znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe	77
6. Objasnienia dotyczące sezonowości lub cykliczności działalności emitenta w prezentowanym okresie	77
7. Informacje o odpisach aktualizujących wartość zapasów do wartości netto możliwej do uzyskania i odwrócenia odpisów z tego tytułu	77
8. Informacje o odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych i prawnych lub innych aktywów oraz odwróceniu takich odpisów	78
9. Informacje o utworzeniu, zwiększeniu, wykorzystaniu i rozwiązaniu rezerw	78
10. Informacje o rezerwach i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego	79
11. Informacje o istotnych transakcjach nabycia i sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych	79
12. Informacje o istotnym zobowiązaniu z tytułu dokonania zakupu rzeczowych aktywów trwałych oraz długoterminowych aktywów finansowych	79
13. Informacje o istotnych rozliczeniach z tytułu spraw sądowych	79
14. Wskazanie korekt błędów poprzednich okresów	79
15. Informacje na temat zmian sytuacji gospodarczej i warunków prowadzenia działalności, które mają istotny wpływ na wartość godziwą aktywów finansowych i zobowiązań finansowych jednostki, niezależnie od tego, czy te aktywa i zobowiązania są ujęte w wartości godziwej czy w skorygowanej cenie nabycia (koszcie zamortyzowanym)	79
16. Informacje o niespłaceniu kredytu lub pożyczki lub naruszeniu istotnych postanowień umowy kredytu lub pożyczki, w odniesieniu do których nie podjęto żadnych działań naprawczych do końca okresu sprawozdawczego	80
17. Informacje o zawarciu przez emitenta lub jednostkę od niego zależną jednej lub wielu transakcji z podmiotami powiązаныmi, jeżeli pojedynczo lub łącznie są one istotne i zostały zawarte na innych warunkach niż rynkowe	80
18. W przypadku instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej – informacje o zmianie sposobu (metody) jej ustalenia	80
19. Informacje dotyczące zmiany w klasyfikacji aktywów finansowych w wyniku zmiany celu lub wykorzystania tych aktywów	80
20. Informacja dotycząca emisji, wykupu i spłaty nieudziałowych i kapitałowych papierów wartościowych	80
21. Informacja dotycząca wypłaconej (lub zadeklarowanej) dywidendy, łącznie i w przeliczeniu na jedną akcję, z podziałem na akcje zwykłe i uprzywilejowane	80
22. Wskazanie zdarzeń, które wystąpiły po dniu, na który sporządzono kwartalne skrócone sprawozdanie finansowe, nieujętych w tym sprawozdaniu, a mogących w znaczący sposób wpłynąć na przyszłe wyniki finansowe emitenta	81
23. Informacja dotycząca zmian zobowiązań warunkowych lub aktywów warunkowych, które nastąpiły od czasu zakończenia ostatniego roku obrotowego	81
24. Inne informacje mogące w istotny sposób wpłynąć na ocenę sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego emitenta	81

**98,6 mln
PLN
EBITDA**

**Projekty w
ponad 60
krajach na 6
kontynentach**

**1 102 mln
PLN
przychodów
ze sprzedaży**

**Ponad
5 500
specjalistów**

**52 spółki na
świecie**

**Kapitalizacja
Comarch S.A. na
GPW na
poziomie
1,5 mld PLN**

**58% udział
sprzedaży
zagranicznej**

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE GRUPY COMARCH ZA 12 MIESIĘCY 2017 ROKU

I. Skonsolidowany bilans

AKTYWA	Nota	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
AKTYWA TRWAŁE			
Rzeczowe aktywa trwałe	3.2	554 827	501 111
Nieruchomości inwestycyjne	3.3	15 357	15 626
Wartość firmy	3.4	42 197	40 735
Pozostałe wartości niematerialne	3.5	63 599	61 343
Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe		3 243	1 118
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	3.6	11 233	14 395
Pozostałe aktywa wyceniane w wartości godziwej	3.7a	2 904	492
Inwestycje pozostałe		112	106
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	3.8	34 226	35 007
Pozostałe należności		5 350	3 914
		733 048	673 847
AKTYWA OBROTOWE			
Zapasy	3.9	114 149	76 555
Należności handlowe oraz pozostałe należności	3.10	393 066	406 721
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		2 035	5 210
Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	3.11	40 473	39 960
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3.12	-	-
Pozostałe aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.7a	8 516	1 149
Udziały i akcje		-	1
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		207 975	235 834
		766 214	765 430
Aktywa zakwalifikowane do sprzedaży		3 861	5 598
Aktywa razem		1 503 123	1 444 875

PASYWA	Nota	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał własny przypadający na akcjonariuszy Spółki			
Kapitał zakładowy	3.13	8 133	8 133
Pozostałe kapitały		143 041	143 041
Różnice kursowe		4 470	18 524
Zysk netto za okres bieżący		43 087	73 034
Niepodzielony wynik finansowy		665 525	604 691
		864 256	847 423
Kapitały przypadające udziałom niedającym kontroli		16 165	14 641
Kapitał własny razem		880 421	862 064
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania długoterminowe			
Kredyty i pożyczki	3.14	185 596	146 331
Inne zobowiązania		6 928	5 278
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.7b	736	2 537
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.15	446	631
Rezerwa z tyt. odroczonego podatku dochodowego	3.8	43 782	42 144
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.16	-	
		237 488	196 921
Zobowiązania krótkoterminowe			
Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	3.17	172 838	154 493
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		5 452	16 800
Zafakturowane przychody dotyczące kontraktów długoterminowych	3.11	30 799	40 044
Kredyty i pożyczki	3.14	39 111	28 469
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.7b	509	2 350
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.15	165	6 530
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.16	136 340	137 204
		385 214	385 890
Zobowiązania razem		622 702	582 811
Razem kapitał własny i zobowiązania		1 503 123	1 444 875

II. Skonsolidowany rachunek zysków i strat

	Nota	IV kwartał 2017	12 miesięcy 2017	IV kwartał 2016	12 miesięcy 2016
Przychody ze sprzedaży		350 019	1 101 588	372 423	1 112 813
Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów		(230 277)	(833 423)	(221 787)	(764 600)
Zysk brutto na sprzedaży		119 742	268 165	150 636	348 213
Pozostałe przychody operacyjne		(5)	17 493	3 525	39 063
Koszty sprzedaży i marketingu		(43 320)	(133 717)	(39 995)	(131 330)
Koszty ogólnego zarządu		(31 534)	(98 206)	(39 724)	(102 066)
Pozostałe koszty operacyjne		(13 270)	(19 269)	(3 244)	(36 987)
Zysk operacyjny		31 613	34 466	71 198	116 893
Przychody/koszty finansowe - netto		11 503	31 773	(9 077)	(3 809)
Udział w zyskach / (stratach) jednostek stowarzyszonych		(622)	(3 082)	(1 693)	(8 307)
Zysk przed opodatkowaniem		42 494	63 157	60 428	104 777
Podatek dochodowy		(7 321)	(18 549)	(9 396)	(29 054)
Zysk netto za okres		35 173	44 608	51 032	75 723
w tym:					
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej		35 858	43 087	51 997	73 034
Zysk/(strata) netto przypadający udziałom niedającym kontroli		(685)	1 521	(965)	2 689
		35 173	44 608	51 032	75 723
Zysk na akcję przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej za okres (wyrażony w PLN na jedną akcję)					
– podstawowy	3.22		5,30		8,98
– rozwodniony	3.22		5,30		8,98

III. Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

	IV kwartał 2017	12 miesięcy 2017	IV kwartał 2016	12 miesięcy 2016
Zysk netto za okres	35 173	44 608	51 032	75 723
Pozostałe dochody całkowite				
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek podporządkowanych	(5 957)	(14 051)	9 099	12 015
Razem pozostałe dochody całkowite	(5 957)	(14 051)	9 099	12 015
Suma dochodów całkowitych za okres	29 216	30 557	60 131	87 738
przypadających akcjonariuszom jednostki dominującej	29 899	29 033	61 096	85 049
przypadających udziałom niedającym kontroli	(683)	1 524	(965)	2 689

IV. Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym

	Przypadające na akcjonariuszy jednostki dominującej					Kapitały przypadające udziałom niebędącym kontrolnymi	Kapitał własny razem
	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały	Różnice kursowe	Zysk netto za okres bieżący	Niepodzielony wynik finansowy		
Stan na 1 stycznia 2016 r.	8 133	148 226	6 509	79 651	525 040	13 022	780 581
Przeniesienie wyniku za rok 2015	-	-	-	(79 651)	79 651	-	-
Podwyższenie kapitału zakładowego	-	(5 185)	-	-	-	(1 070)	(6 255)
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	-	-	-
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-	-	-	-	-	-	-
Kapitał z wyceny opcji menedżerskiej	-	-	-	-	-	-	-
<i>Różnice kursowe⁽¹⁾</i>	-	-	12 015	-	-	-	12 015
<i>Zysk za okres⁽²⁾</i>	-	-	-	73 034	-	2 689	75 723
Całkowite dochody za okres ⁽¹⁺²⁾	-	-	12 015	73 034	-	2 689	87 738
Stan na 31 grudnia 2016 r.	8 133	143 041	18 524	73 034	604 691	14 641	862 064
Stan na 1 stycznia 2017 r.	8 133	143 041	18 524	73 034	604 691	14 641	862 064
Przeniesienie wyniku za rok 2016	-	-	-	(73 034)	73 034	-	-
Zmiana struktury właścicielskiej	-	-	-	-	-	-	-
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	(12 200)	-	(12 200)
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-	-	-	-	-	-	-
Kapitał z wyceny opcji menedżerskiej	-	-	-	-	-	-	-
<i>Różnice kursowe⁽¹⁾</i>	-	-	(14 054)	-	-	3	(14 051)
<i>Zysk za okres⁽²⁾</i>	-	-	-	43 087	-	1 521	44 608
Całkowite dochody za okres ⁽¹⁺²⁾	-	-	(14 054)	43 087	-	1 524	30 557
Stan na 31 grudnia 2017 r.	8 133	143 041	4 470	43 087	665 525	16 165	880 421

Dywidenda w kwocie 12 200 tys. PLN została wypłacona akcjonariuszom jednostki dominującej zgodnie z ustalonym terminem, tj. 11 sierpnia 2017 r.

V. Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych

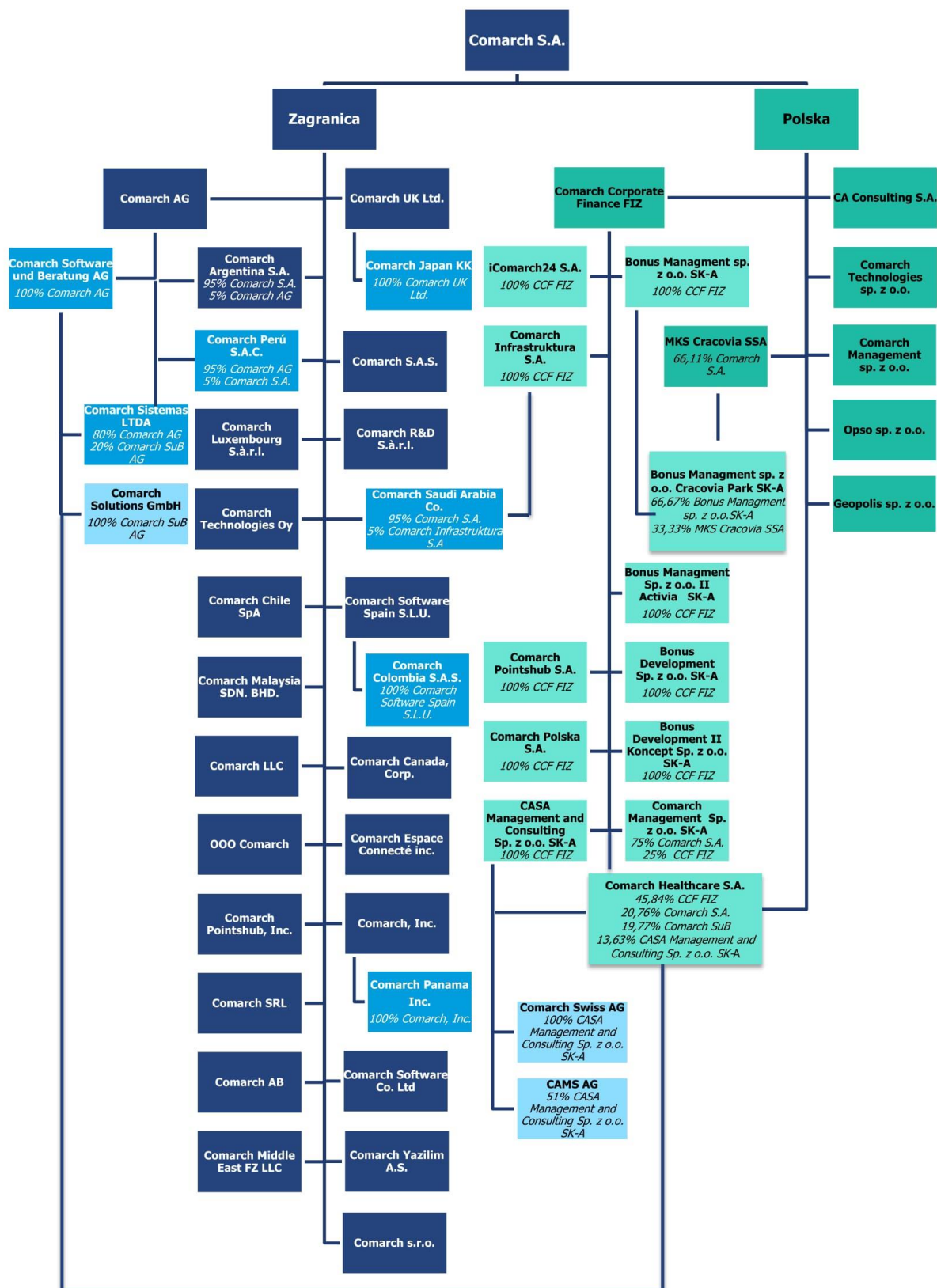
	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej		
Zysk netto	44 608	75 723
Korekty razem	38 142	38 983
Udział w zyskach (stratach) netto jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności	3 082	8 307
Amortyzacja	64 158	63 008
Zysk (strata) z tytułu różnic kursowych	(1 340)	822
Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)	3 734	(2 029)
Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej	(4 032)	(6 950)
Zmiana stanu zapasów	(33 959)	(19 346)
Zmiana stanu należności	(29 791)	10 298
Zmiana stanu zobowiązań i rezerw, z wyjątkiem pożyczek i kredytów	36 293	(15 127)
Inne korekty	(3)	-
Zysk netto pomniejszony o korekty razem	82 750	114 706
Zapłacony podatek dochodowy	(19 383)	(20 732)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	63 367	93 974
Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej		
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	(123 867)	(104 450)
Wpływy ze sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych	12 635	4 147
Nabycie wartości niematerialnych	(17 053)	(19 322)
Wpływy ze sprzedaży inwestycji w nieruchomości oraz WNIP	9 407	11 157
Wydatki na nabycie aktywów finansowych	(6 310)	(7 856)
Zbycie aktywów finansowych	13 082	3 043
Wydatki na inwestycje w nieruchomości	(2 118)	(6 097)
Udzielone pożyczki	(4 624)	(60)
Splacone pożyczki	2 090	6 591
Odsetki	267	531
Inne wydatki na aktywa finansowe	1	-
Inne wpływy inwestycyjne	47	75
Inne wydatki inwestycyjne	(162)	(100)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(116 605)	(112 341)
Przepływy pieniężne z działalności finansowej		
Dywidendy i inne wypłaty na rzecz właścicieli	(12 200)	-
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek	89 869	63 235
Splata kredytów i pożyczek	(33 359)	(31 417)
Odsetki od kredytu	(3 088)	(2 505)
Wpływy z tytułu splaconych pożyczek	-	114
Wpływy z tytułu odsetek od pożyczek	2 630	14
Udzielone pożyczki	(5 000)	(1 350)
Płatności zobowiązań z tyt. umów leasingu finansowego	(175)	(210)
Inne wpływy finansowe	1 330	16
Pozostałe odsetki i inne wydatki finansowe	(564)	(330)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	39 443	27 567
Zmiana środków pieniężnych netto	(13 795)	9 200
Środki pieniężne na początek okresu	235 825	221 781
Dodatnie (ujemne) różnice kursowe w środkach pieniężnych	(14 067)	4 844
Środki pieniężne na koniec okresu	207 963	235 825
- w tym o ograniczonej możliwości dysponowania	3 737	10 873

VI. Informacja dodatkowa

1. Informacje o strukturze i działalności Grupy

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Comarch („Grupa”), której jednostką dominującą jest Spółka Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie przy Al. Jana Pawła II 39 A („Spółka”), jest działalność związana z oprogramowaniem - PKD 62.01.Z. Oznaczenie sądu rejestrowego dla Comarch S.A.: Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieście w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Numer KRS: 0000057567. Spółka Comarch S.A. posiada dominujący udział w Grupie pod względem osiągniętych przychodów, wartości aktywów oraz ilości i wielkości realizowanych kontraktów. Akcje Spółki Comarch S.A. są dopuszczone do obrotu giełdowego na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Czas trwania jednostki dominującej nie jest ograniczony.

1.1. Struktura organizacyjna Grupy Comarch

- 100% Comarch S.A., chyba że wskazano inaczej.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku jednostkami stowarzyszonymi z jednostką dominującą są:

- SoInteractive S.A. z siedzibą w Krakowie w Polsce (16,10% głosów przypada na CCF FIZ, 11,27% głosów przypada na Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A),
- Metrum Capital S.A. (15,79% głosów przypada na Comarch S.A., 31,58% głosów przypada na CAMS AG),
- Thanks Again LLC z siedzibą w Tyrone, GA, USA (42,5% głosów przypada na Comarch Pointshub, Inc.).

Spółki stowarzyszone nie są konsolidowane. Udziały w nich są wyceniane metodą praw własności.

1.2. Struktura działania Grupy Comarch

Struktura działania Grupy Comarch jest następująca:

- Jednostka dominująca Comarch S.A. pozyskuje większość kontraktów w dużej mierze realizując je,
- Spółki Comarch AG, Comarch S.A.S., Comarch R&D S.à r.l., Comarch Luxembourg S.à r.l., Comarch Inc., Comarch Panama Inc., Comarch Canada, Corp., Comarch Middle East FZ-LLC, Comarch LLC, OOO Comarch, Comarch Technologies Oy, Comarch UK Ltd., Comarch Chile SpA, Comarch Sistemas LTDA, Comarch Software Spain S.L.U., Comarch Yazilim A.S., Comarch SRL, Comarch Espace Connecté Inc., Comarch Malaysia SDN. BHD., Comarch AB, Comarch Argentina S.A., Comarch Colombia S.A.S., Comarch Peru S.A.C., Comarch Japan KK, Comarch Saudi Arabia Co. i Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd pozyskują kontrakty informatyczne na rynkach zagranicznych i realizują je w całości lub w części,
- Spółka Comarch Software und Beratung AG jest znaczącym na rynku niemieckim producentem oprogramowania ERP oraz integratorem systemów informatycznych. Comarch Solutions GmbH prowadzi działalność o profilu identycznym z profilem działalności spółki Comarch Software und Beratung AG,
- Comarch Swiss AG zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem rozwiązań informatycznych Comarch (zwłaszcza w obszarach ERP i ECM) na rynku szwajcarskim,
- Comarch Polska S.A. pozyskuje kontrakty informatyczne na rynku krajowym głównie w sektorze publicznym i realizuje je w całości lub w części,
- Comarch Technologies sp. z o.o. odpowiada za rozwój technologii związanych z projektowaniem i produkcją urządzeń elektronicznych oraz związanego z nimi oprogramowania,
- CA Consulting S.A. prowadzi działalność teleinformatyczną, polegającą na świadczeniu usług informatycznych i consultingowych na rzecz Comarch S.A. oraz klientów spoza Grupy Comarch,
- Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty prowadzi działalność inwestycyjną (poprzez swoje spółki zależne) w zakresie nowych technologii i usług, a także działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym,
- Comarch Management sp. z o.o., Comarch Management sp. z o.o. SK-A, CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A, CAMS AG, Bonus Management sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A, Comarch Pointshub, Inc. prowadzą działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką,
- Przedmiotem działalności Bonus Development sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A jest działalność developerska oraz inwestycyjna na rynku nieruchomości,
- Comarch Healthcare S.A. wytwarza i sprzedaje oprogramowanie związane z medycyną, urządzenia medyczne oraz świadczy usługi medyczne i diagnostyczne, a także wytwarza i dostarcza kompleksowe rozwiązania informatyczne dla sektora medycznego,
- Comarch Pointshub S.A. prowadzi działalność z zakresu Smart City,
- Comarch Infrastruktura S.A. prowadzi działalność polegającą na oferowaniu usług data center oraz outsourcingu usług informatycznych,
- iComarch24 S.A. prowadzi projekty informatyczne z zakresu e-księgowości oraz handlu elektronicznego, świadczy również usługi księgowe dla krajowych podmiotów zależnych z Grupy Comarch,
- MKS Cracovia SSA prowadzi działalność sportową i w zakresie krzewienia kultury fizycznej,
- „Bonus MANAGEMENT spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” Cracovia Park SK-A prowadzi działalność inwestycyjną w zakresie sportu, odnowy biologicznej i rekreacji,

- Opso sp. z o.o. prowadzi działalność gastronomiczną,
- Spółka Comarch s.r.o. nie prowadzi obecnie działalności operacyjnej.

1.3. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej w IV kwartale 2017 roku

W dniu 10 października 2017 r. zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego w spółce Comarch Argentina S.A. z kwoty 100 000 ARS do kwoty 3 298 195 ARS.

W dniu 18 października 2017 r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki Comarch Management Sp. z o.o. podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego spółki o kwotę 100 000 PLN, tj. z kwoty 300 000 PLN do kwoty 400 000 PLN poprzez utworzenie 1 000 nowych udziałów o wartości nominalnej 100 PLN każdy. Comarch S.A. objęła w całości nowo utworzone udziały i dokonała wpłaty na te udziały w wysokości 100 000 PLN. Do dnia publikacji niniejszego raportu powyższe podwyższenie kapitału nie zostało zarejestrowane w KRS.

W dniu 27 października 2017 r. Comarch SRL podjęła uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego do 900 000 EUR. Kwota podwyższenia w kwocie 200 000 EUR została opłacona przez Comarch S.A., jedynego udziałowca spółki. Nadwyżka wartości emisyjnej ponad wartość nominalną w kwocie 853 386,50 EUR została przeznaczona na pokrycie strat spółki Comarch SRL z lat ubiegłych. Do dnia publikacji raportu powyższe podwyższenie kapitału nie zostało zarejestrowane.

1.4. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej po dacie bilansu

Nie wystąpiły.

2. Opis stosowanych zasad rachunkowości

Niniejsze niezbadane Śródroczne Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe Grupy („Śródroczne Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe”) obejmujące okres 12 miesięcy zakończonych 31 grudnia 2017 roku wraz z danymi porównywalnymi, zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości („MSR”) 34, oraz zgodnie z odpowiednimi standardami rachunkowości mającymi zastosowanie do śródrocznej sprawozdawczości finansowej w kształcie zatwierdzonym przez Unię Europejską, opublikowanymi i obowiązującymi w czasie przygotowywania niniejszego Skróconego Śródrocznego Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego.

Niniejsze Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe obejmujące okres 12 miesięcy zakończonych 31 grudnia 2017 roku nie obejmuje wszystkich informacji oraz ujawnień wymaganych w rocznym sprawozdaniu finansowym i należy je czytać łącznie ze zbadanym Skonsolidowanym Sprawozdaniem Finansowym Grupy Kapitałowej Comarch sporządzonym według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”), zawierającym noty („Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe sporządzone według MSSF”) za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku.

Zasady rachunkowości oraz metody wyczeń przyjęte do przygotowania Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego obejmującego okres 12 miesięcy zakończonych 31 grudnia 2017 roku są spójne z zasadami opisanymi w zbadanym Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym Grupy Comarch sporządzonym według MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku (Nota 2 oraz Nota 3 Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego Grupy Kapitałowej Comarch sporządzonego według MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku).

Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe obejmujące okres 12 miesięcy zakończonych 31 grudnia 2017 roku składa się ze skonsolidowanego bilansu, skonsolidowanego rachunku zysków i strat, skonsolidowanego zestawienia całkowitych dochodów, zestawienia zmian w skonsolidowanych kapitałach własnych, skonsolidowanego rachunku przepływów pieniężnych oraz wybranych not objaśniających.

W śródrocznym sprawozdaniu finansowym uwzględnia się bądź odracza koszty powstające w roku finansowym nierównomiernie tylko wtedy, gdy powyższe koszty powinny zostać uwzględnione bądź odroczone w czasie na koniec danego roku obrotowego.

Niniejsze Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe obejmujące okres 12 miesięcy zakończonych 31 grudnia 2017 roku zostało przygotowane w tysiącach PLN i zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd w dniu 1 marca 2018 roku.

Zmiany do istniejących standardów zastosowane po raz pierwszy w sprawozdaniu finansowym za 2016 rok

Następujące zmiany do istniejących standardów wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) oraz zatwierdzone do stosowania w UE weszły w życie po raz pierwszy w sprawozdaniu finansowym za 2016 rok:

- **Zmiany do MSSF 10 "Skonsolidowane sprawozdania finansowe", MSSF 12 "Ujawnienia na temat udziałów w innych jednostkach" oraz MSR 28 "Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach"** - Jednostki inwestycyjne: zastosowanie zwolnienia z konsolidacji - zatwierdzone w UE w dniu 22 września 2016 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSSF 11 "Wspólne ustalenia umowne"** - Rozliczanie nabycia udziałów we wspólnych operacjach - zatwierdzone w UE w dniu 24 listopada 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),

- **Zmiany do MSR 1 "Prezentacja sprawozdań finansowych"** - Inicjatywa w odniesieniu do ujawnień - zatwierdzone w UE w dniu 18 grudnia 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 16 "Rzeczowe aktywa trwałe" oraz MSR 38 "Aktywa niematerialne"** - Wyjaśnienia na temat akceptowalnych metod amortyzacyjnych - zatwierdzone w UE w dniu 2 grudnia 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 16 "Rzeczowe aktywa trwałe" oraz MSR 41 "Rolnictwo"** - Uprawy roślinne - zatwierdzone w UE w dniu 23 listopada 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 19 "Świadczenia pracownicze"** - Programy określonych świadczeń: składki pracownicze - zatwierdzone w UE w dniu 17 grudnia 2014 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 lutego 2015 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 27 "Jednostkowe sprawozdania finansowe"** - Metoda praw własności w jednostkowych sprawozdaniach finansowych - zatwierdzone w UE w dniu 18 grudnia 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie).
- **Zmiany do różnych standardów "Poprawki do MSSF (cykl 2010-2012)"** - dokonane zmiany w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF (MSSF 2, MSSF 3, MSSF 8, MSSF 13, MSR 16, MSR 24 oraz MSR 38) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa - zatwierdzone w UE w dniu 17 grudnia 2014 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 lutego 2015 lub po tej dacie),
- **Zmiany do różnych standardów "Poprawki do MSSF (cykl 2012-2014)"** - dokonane zmiany w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF (MSSF 5, MSSF 7, MSR 19 oraz MSR 34) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa - zatwierdzone w UE w dniu 15 grudnia 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 lub po tej dacie).

Ww. zmiany do standardów nie miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy ani na rok 2016 ani na cztery kwartały 2017 r.

Nowe standardy oraz zmiany do istniejących standardów, jakie zostały już wydane przez RMSR i zatwierdzone przez UE, ale jeszcze nie weszły w życie

Zatwierdzając niniejsze sprawozdanie finansowe, następujące nowe standardy oraz zmiany do standardów zostały wydane przez RMSR i zatwierdzone do stosowania w UE przy czym nie weszły jeszcze w życie:

- **MSSF 9 „Instrumenty finansowe”** - zatwierdzony w UE w dniu 22 listopada 2016 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),
- **MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” oraz zmiany do MSSF 15 „Data wejścia w życie MSSF 15”** - zatwierdzony w UE w dniu 22 września 2016 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie).

Nowe standardy oraz zmiany do istniejących standardów wydane przez RMSR, ale jeszcze niezatwierdzone do stosowania w UE

MSSF w kształcie zatwierdzonym przez UE nie różnią się obecnie w znaczący sposób od regulacji wydanych przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR), z wyjątkiem poniższych nowych standardów, zmian do standardów oraz nowej interpretacji, które według stanu na dzień 1 marca 2018 r. nie zostały jeszcze zatwierdzone do stosowania w UE (poniższe daty wejścia w życie odnoszą się do standardów w wersji pełnej):

- **MSSF 14 „Odroczone salda z regulowanej działalności”** (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie) – Komisja Europejska postanowiła nie rozpoczynać procesu zatwierdzania tego tymczasowego standardu do stosowania na terenie UE do czasu wydania ostatecznej wersji MSSF 14,
- **MSSF 16 „Leasing”** (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSSF 2 „Płatności na bazie akcji”** – Klasyfikacja oraz wycena płatności na bazie akcji (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe”** – Zastosowanie MSSF 9 „Instrumenty finansowe” wraz z MSSF 4 „Instrumenty ubezpieczeniowe” (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie lub w momencie zastosowania MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy),
- **Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” oraz MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”** – Sprzedaż lub wniesienie aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem oraz późniejsze zmiany (data wejścia w życie zmian została odroczone do momentu zakończenia prac badawczych nad metodą praw własności),
- **Zmiany do MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”** – Wyjaśnienia do MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 7 „Sprawozdanie z przepływów pieniężnych”** – Inicjatywa w odniesieniu do ujawnień (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 12 „Podatek dochodowy”** – Ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego od niezrealizowanych strat (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 40 „Nieruchomości inwestycyjne”** – Przeniesienia nieruchomości inwestycyjnych (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do różnych standardów „Poprawki do MSSF (cykl 2014-2016)”** – dokonane zmiany w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF (MSSF 1, MSSF 12 oraz MSR 28) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa (zmiany do MSSF 12 obowiązują w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie, a zmiany do MSSF 1 i MSR 28 obowiązują w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),

- **Interpretacja KIMSF 22 „Transakcje w walutach obcych i płatności zaliczkowe”** (obowiązująca w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie).

Zarząd Spółki przewiduje, że zastosowanie MSSF 15 i MSSF 16 może wywrzeć w przyszłości wpływ na kwoty i ujawnienia prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej. Jednostka dominująca jest w trakcie analizy wpływu zmiany tych MSSF na sprawozdanie finansowe. Aktualnie nie ma jeszcze możliwości przedstawienia wiarygodnych danych szacunkowych dotyczących oddziaływania MSSF 15 i MSSF 16.

Jednocześnie nadal poza regulacjami przyjętymi przez UE pozostaje rachunkowość zabezpieczeń portfela aktywów i zobowiązań finansowych, których zasady nie zostały zatwierdzone do stosowania w UE.

Według szacunków jednostki dominującej zastosowanie rachunkowości zabezpieczeń portfela aktywów lub zobowiązań finansowych według **MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”** nie miałyby istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe, jeżeli zostałyby przyjęte do stosowania na dzień bilansowy.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Comarch za 12 miesięcy 2017 roku obejmuje sprawozdania następujących spółek:

Nazwa spółki	Charakter powiązań	Metoda konsolidacji	Udział Comarch S.A. w kapitale zakładowym
Comarch S.A.	Jednostka dominująca	Pełna	
Comarch AG	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Sistemas LTDA	Jednostka zależna	Pełna	80% w posiadaniu Comarch AG, 20% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG
Comarch Peru S.A.C.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch AG, 5% w posiadaniu Comarch S.A.
Comarch Software und Beratung AG	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Solutions GmbH	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG
Comarch S.A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch R&D S.à r.l.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Luxembourg S.à r.l.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Panama Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Inc.
Comarch Canada, Corp.	Jednostka zależna	Pełna	100%

Comarch Espace Connecté Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Middle East FZ-LLC	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch LLC	Jednostka zależna	Pełna	100%
OOO Comarch	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Technologies Oy	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch UK Ltd.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Japan KK	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch UK
Comarch Chile SpA	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Software Spain S.L.U.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Colombia S.A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Software Spain S.L.U.
Comarch Yazilim A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch SRL	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Malaysia SDN. BHD.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch s.r.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Pointshub, Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch AB	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Argentina S.A.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch S.A., 5% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Saudi Arabia Co.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch S.A., 5% w posiadaniu Comarch Infrastruktura S.A.
Comarch Technologies sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
CA Consulting S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100%

Geopolis sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Management sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Jednostka zależna	Pełna	100% ogólnej liczby certyfikatów inwestycyjnych, 26,45% w posiadaniu Comarch S.A.,
Comarch Management sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	8,82% w posiadaniu CCF FIZ, 64,73% akcji nabytych w celu umorzenia przez Comarch Management sp. z o.o. SK-A
Bonus Management sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus MANAGEMENT sp. z o.o. Cracovia Park SK-A	Jednostka zależna	Pełna	50% w posiadaniu Bonus Management sp. z o.o. SK-A, 50% w posiadaniu MKS Cracovia SSA
Bonus Development sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Healthcare S.A.	Jednostka zależna	Pełna	45,84% w posiadaniu CCF FIZ 20,76% w posiadaniu Comarch S.A., 19,77% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG, 13,63% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SKA
Comarch Polska S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Pointshub S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Infrastruktura S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
iComarch24 S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Swiss AG	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A

CAMS AG	Jednostka zależna	Pełna	51% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A
Opso sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
MKS Cracovia SSA	Jednostka zależna	Pełna	66,11%

3. Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego

3.1. Sprawozdawczość wg segmentów za 12 miesięcy 2017 roku

Dla Grupy Kapitałowej Comarch podstawowym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty branżowe, a pomocniczym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty geograficzne. Objęte konsolidacją jednostki Grupy Kapitałowej Comarch prowadzą następujące rodzaje działalności:

- sprzedaż systemów informatycznych i usług z nimi związanych w tym również produkcja oprogramowania dla medycyny oraz sprzedaż sprzętu informatycznego (dalej jako „Segment IT”),
- działalność sportową (dalej jako „Segment Sport”) prowadzoną przez MKS Cracovia SSA,
- działalność związaną z inwestowaniem na rynku kapitałowym i na rynku nieruchomości (dalej jako „Segment Inwestycje”),
- działalność w zakresie świadczenia usług medycznych (dalej jako „Segment Medycyna”).

Dominujący udział w przychodach ze sprzedaży, wynikach oraz aktywach posiada Segment IT. Ze względu na specyfikę działalności segment IT prezentowany jest z wydzieleniem rynku DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), rynku polskiego oraz rynków pozostałych.

Ze względu na geograficzny podział działalności Grupa Comarch wyróżnia następujące segmenty rynku: Polska, Rejon DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), Pozostałe kraje. Segment Sport, Segment Inwestycje i Segment Medycyna prowadzą działalność wyłącznie na terenie Polski. Ze względu na to, że jedynie Segment IT prowadzi działalność poza krajem i jednocześnie ponoszone w Segmencie IT koszty w znacznej mierze są wspólne dla sprzedaży eksportowej oraz krajowej nie jest celowe ustalanie wyniku odrębnie dla działalności eksportowej i krajowej.

Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. W ciągu 12 miesięcy 2017 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży Grupy Comarch.

Rozkład przychodów ze sprzedaży osiąganych przez Grupę Kapitałową Comarch na przestrzeni roku 2017 przedstawiał się następująco: 22% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 22% w drugim kwartale, 24% w trzecim kwartale oraz 32% w czwartym kwartale. Na przestrzeni roku 2018 Spółka spodziewa się rozkładu przychodów ze sprzedaży zbliżonego do tego z 2017 roku.

12 miesięcy 2016	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynki					
Przychody segmentu–sprzedaż klientom zewnętrznym	578 028	254 741	269 736	1 649	36 482	7 431	-	1 148 067
<i>w tym:</i>								
Przychody ze sprzedaży:	570 979	248 514	258 159	359	26 244	8 558	-	1 112 813
<i>na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT</i>	<i>90 653</i>	<i>85 111</i>	<i>100 856</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>276 620</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość</i>	<i>135 256</i>	<i>11 920</i>	<i>16 635</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>163 811</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi</i>	<i>57 190</i>	<i>10 407</i>	<i>115 717</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>183 314</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities</i>	<i>104 238</i>	<i>22 082</i>	<i>19 780</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>146 100</i>
<i>na rzecz klientów z Sektora Publicznego</i>	<i>59 935</i>	<i>7 767</i>	<i>5 154</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>72 856</i>
<i>na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw</i>	<i>116 566</i>	<i>111 223</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>227 789</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Medycyna</i>	<i>4 626</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>8 558</i>	<i>-</i>	<i>13 184</i>
<i>na rzecz pozostałych klientów</i>	<i>2 515</i>	<i>4</i>	<i>17</i>	<i>359</i>	<i>26 244</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>29 139</i>
<i>pozostałe przychody operacyjne</i>	<i>9 755</i>	<i>6 874</i>	<i>11 792</i>	<i>754</i>	<i>9 888</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>39 063</i>
<i>przychody finansowe</i>	<i>(2 706)</i>	<i>(647)</i>	<i>(215)</i>	<i>536</i>	<i>350</i>	<i>(1 127)</i>	<i>-</i>	<i>(3 809)</i>
Przychody segmentu–sprzedaż pozostałym segmentom	250 041	42 460	33 232	2 821	8 781	1745	(339 080)	-
Przychody segmentu ogółem*	828 069	297 201	302 968	4 470	45 263	9 176	(339 080)	1 148 067
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	528 574	223 983	241 348	3 004	26 917	11157	-	1 034 983
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	252 365	43 626	29 742	2 820	8 781	1746	(339 080)	-
Koszty segmentu ogółem*	780 939	267 609	271 090	5 824	35 698	12 903	(339 080)	1 034 983
Podatek bieżący	(10 623)	(2 700)	(12 698)	(84)	-	-	-	(26 105)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	(100)	(886)	(477)	55	(1 541)	-	-	(2 949)
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(162)	-	(8 145)	-	-	-	-	(8 307)
Wynik netto	36 245	26 006	10 558	(1 383)	8 024	(3 727)	-	75 723
<i>w tym:</i>								
<i>wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej</i>	<i>36 245</i>	<i>26 006</i>	<i>10 558</i>	<i>(1 353)</i>	<i>5 305</i>	<i>(3 727)</i>	<i>-</i>	<i>73 034</i>
<i>wynik przypadający udziałom nie dającym kontroli</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>(30)</i>	<i>2 719</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>2 689</i>

**) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom*

Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

Aktywa i zobowiązania segmentów na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz wydatki inwestycyjne i amortyzacja w okresie 12 miesięcy 2016 roku przedstawiają się następująco:

31 grudnia 2016 / 12 miesięcy 2016

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	739 710	234 874	261 398	147 510	54 487	6 896	1 444 875
Zobowiązania	378 071	72 414	70 103	39 156	17 666	5 401	582 811
Wydatki inwestycyjne	52 777	12 366	18 285	45 407	9 001	49	137 885
Amortyzacja	38 208	15 838	2 957	811	2 342	2 852	63 008

12 miesięcy 2017	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynki					
Przychody segmentu–sprzedaż klientom zewnętrznym	568 344	271 122	262 289	4 050	33 159	11 890	-	1 150 854
<i>w tym:</i>								
Przychody ze sprzedaży:	539 932	267 471	259 775	574	23 485	10 351	-	1 101 588
<i>na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT</i>	<i>89 311</i>	<i>75 441</i>	<i>93 263</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>258 015</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość</i>	<i>130 389</i>	<i>38 850</i>	<i>16 454</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>185 693</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi</i>	<i>43 025</i>	<i>16 939</i>	<i>114 369</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>174 333</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities</i>	<i>80 470</i>	<i>29 359</i>	<i>31 970</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>141 799</i>
<i>na rzecz klientów z Sektora Publicznego</i>	<i>52 504</i>	<i>7 113</i>	<i>3 700</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>63 317</i>
<i>na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw</i>	<i>135 959</i>	<i>99 768</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>235 727</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Medycyna</i>	<i>5 664</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>10 351</i>	<i>-</i>	<i>16 015</i>
<i>na rzecz pozostałych klientów</i>	<i>2 610</i>	<i>1</i>	<i>19</i>	<i>574</i>	<i>23 485</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>26 689</i>
<i>pozostałe przychody operacyjne</i>	<i>406</i>	<i>3 389</i>	<i>2 465</i>	<i>792</i>	<i>9 705</i>	<i>736</i>	<i>-</i>	<i>17 493</i>
<i>przychody finansowe</i>	<i>28 006</i>	<i>262</i>	<i>49</i>	<i>2 684</i>	<i>(31)</i>	<i>803</i>	<i>-</i>	<i>31 773</i>
Przychody segmentu–sprzedaż pozostałym segmentom	265 485	40 133	30 350	6 936	8 904	2 066	(353 874)	-
Przychody segmentu ogółem*	833 829	311 255	292 639	10 986	42 063	13 956	(353 874)	1 150 854
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	531 324	249 428	254 945	5 813	28 494	14 611	-	1 084 615
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	265 485	40 133	30 350	6 936	8 904	2 066	(353 874)	-
Koszty segmentu ogółem*	796 809	289 561	285 295	12 749	37 398	16 677	(353 874)	1 084 615
Podatek bieżący	(2 998)	(4 912)	(7 492)	(387)	(341)	-	-	(16 130)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	(3 228)	1 886	(1 213)	(3)	139	-	-	(2 419)
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(125)	-	(2 957)	-	-	-	-	(3 082)
Wynik netto	30 669	18 668	(4 318)	(2 153)	4 463	(2 721)	-	44 608
<i>w tym:</i>								
<i>wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej</i>	<i>30 669</i>	<i>18 668</i>	<i>(4 318)</i>	<i>(2 162)</i>	<i>2 951</i>	<i>(2 721)</i>	<i>-</i>	<i>43 087</i>
<i>wynik przypadający udziałom nie dającym kontroli</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>9</i>	<i>1 512</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>1 521</i>

**) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom*

Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

Udział segmentów branżowych w aktywach i zobowiązaniach oraz wydatkach inwestycyjnych

Aktywa i zobowiązania segmentów oraz wydatki inwestycyjne i amortyzacja na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz w okresie 12 miesięcy 2017 roku przedstawiają się następująco:

31 grudnia 2017 / 12 miesięcy 2017

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	834 069	204 949	258 192	140 024	60 171	5 718	1 503 123
Zobowiązania	413 733	57 936	92 798	34 795	20 333	3 107	622 702
Wydatki inwestycyjne	98 649	16 157	26 384	6 542	6 230	172	154 134
Amortyzacja	40 239	12 411	2 807	1 736	4 119	2 846	64 158

Podział przychodów ze sprzedaży, aktywów oraz wydatków inwestycyjnych ogółem wg segmentów geograficznych jest zaprezentowany poniżej.

Przychody ze sprzedaży podstawowej- według lokalizacji działalności

	12 miesięcy 2017	%	12 miesięcy 2016	%
Kraj /Polska/	574 342	52,1	606 140	54,5
Rejon DACH	267 471	24,3	248 514	22,3
Pozostałe kraje	259 775	23,6	258 159	23,2
Razem	1 101 588	100,0	1 112 813	100,0

Suma aktywów – według lokalizacji działalności

	31 grudnia 2017	%	31 grudnia 2016	%
Kraj /Polska/	1 039 956	69,2	948 603	65,7
Rejon DACH	204 949	13,6	234 874	16,2
Pozostałe kraje	258 218	17,2	261 398	18,1
Razem	1 503 123	100,0	1 444 875	100,0

Wydatki inwestycyjne – według lokalizacji działalności

	12 miesięcy 2017	%	12 miesięcy 2016	%
Kraj /Polska/	111 593	72,4	107 234	77,8
Rejon DACH	16 157	10,5	12 366	9,0
Pozostałe kraje	26 384	17,1	18 285	13,2
Razem	154 134	100,0	137 885	100,0

3.2. Rzeczowe aktywa trwałe

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Grunty, budynki i budowle	325 458	300 202
Środki transportu i urządzenia	108 427	88 859
Środki trwałe w budowie	108 466	99 204
Pozostałe	12 297	12 767
Zaliczki na środki trwałe w budowie	179	79
Razem	554 827	501 111

Rzeczowe aktywa trwałe obejmują głównie nieruchomości i urządzenia posiadane przez Grupę Comarch. Na dzień 31 grudnia 2017 roku własnością Grupy jest sześć budynków biurowych położonych w Krakowie w Specjalnej Strefie Ekonomicznej o powierzchni całkowitej 56 760 m², dwa budynki biurowe położone w Warszawie o powierzchni całkowitej 2 582 m², budynki biurowe w Łodzi (w tym nowoczesny budynek biurowy o powierzchni całkowitej 9 906,20 m², oddany do użytkowania w 2017 roku), budynek biurowy i magazynowy w Lille oraz budynek biurowy i data center w Dreźnie. Grupa jest również w posiadaniu niezabudowanych nieruchomości gruntowych na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie o powierzchni ok. 2,13 ha. Środki trwałe w budowie na dzień 31 grudnia 2017 roku obejmują głównie nakłady związane z inwestycjami na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie, polegającymi na budowie budynku biurowego SSE7 (kwota 66 689 tys. PLN), nakłady na zakup nie przyjętego jeszcze do użytkowania sprzętu oraz nakłady na prace modernizacyjne budynku magazynowego w Lille i przystosowanie go do pełnienia funkcji data center.

Spółka zależna Comarch Healthcare S.A. rozpoczęła w I kwartale 2012 roku prowadzenie działalności diagnostycznej i medycznej (Centrum Medyczne iMed24) i rozpoczęła użytkowanie sprzętu diagnostycznego i medycznego zakupionego w 2011 roku. Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość księgowa tego sprzętu wynosi 3 220 tys. PLN.

Budynek biurowy nabyty w Lille przez Comarch S.A.S. został dostosowany do funkcji biurowej i stanowi obecnie siedzibę spółki. W dniu 15 marca 2016 roku została zawarta umowa pomiędzy Comarch S.A.S., spółką zależną Comarch S.A. oraz SNC-LAVALIN S.A.S. na realizację inwestycji budowlanej w Lille we Francji. Przedmiotem umowy jest przebudowa budynku magazynowego na data center pod adresem 17 Rue Paul Langevin w Lezennes. Aktualnie trwa procedura odbiorowa budynku. Wartość umowy wynosi 7 553 tys. EUR netto, tj. 31 503 tys. PLN, wg kursu EUR na dzień 31 grudnia 2017 roku. Nakłady inwestycyjne poniesione w związku z ww. umową do dnia 31 grudnia 2017 roku wyniosły 7 223 tys. EUR (tj. 30 126 tys. PLN wg kursu EUR na dzień 31 grudnia 2017 roku). Inwestycja jest finansowana ze środków z długoterminowego kredytu bankowego.

Grupa na podstawie umowy zawartej w dniu 18 marca 2016 roku pomiędzy Comarch S.A., a firmą Budimex S.A. zrealizowała VI etap inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (budynek SSE7). Przedmiotem umowy było wybudowanie budynku biurowego wraz z infrastrukturą drogową i techniczną oraz dostawą niezbędnych materiałów i urządzeń. Powierzchnia całkowita budynku wynosi 27 736 m². W dniu 30 października 2017 r. został podpisany aneks do ww. umowy ([RB-20-2017](#)), w którym planowany termin zakończenia inwestycji został wydłużony do 31 grudnia 2017 roku. Prace objęte pierwotnym zakresem umowy zostały wykonane do dnia 31 grudnia 2017 r., natomiast w dniu 25 stycznia 2018 roku został podpisany aneks do ww. umowy ([RB-3-2018](#)), zlecający Wykonawcy prace dodatkowe związane z budynkiem SSE7. W rezultacie, kwota kontraktu uległa zwiększeniu o 2 721 tys. PLN do poziomu 69 999 tys. PLN, a planowany termin zakończenia prac objętych aneksem został ustalony na 30 czerwca 2018 roku. Nakłady inwestycyjne poniesione w związku z ww. umową do dnia 31 grudnia 2017 roku wyniosły 65 673 tys. PLN.

W IV kwartale 2017 r. nie dokonywano zakupów nieruchomości gruntowych.

3.3. Nieruchomości inwestycyjne

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Grunty	2 875	2 875
Budynki	12 482	12 751
Razem	15 357	15 626

Na dzień 31 grudnia 2017 roku nieruchomości inwestycyjne obejmują zabudowane nieruchomości zlokalizowane w Krakowie, wykorzystywane na cele wynajmu podmiotom spoza Grupy oraz grunty położone w Krakowie, nabyte w celu budowy obiektów przeznaczonych na wynajem dla podmiotów spoza Grupy oraz nieruchomość zlokalizowaną w Kostrzynie wynajmowaną podmiotom spoza Grupy.

3.4. Wartość firmy

Obejmuje wartość firmy ustaloną przy nabywaniu udziałów następujących spółek:

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Comarch Kraków	99	99
CDN Comarch	1 227	1 227
Comarch AG	1 900	1 900
Comarch, Inc.	58	58
Comarch Software und Beratung AG	29 038	29 038
Comarch Swiss AG (A-MEA Informatik AG do 31 grudnia 2012)	8 413	8 413
Geopolis sp. z o.o.	1 462	-
Razem	42 197	40 735

Test na utratę wartości przeprowadzony został na dzień 31 grudnia 2017 roku, według metodologii zastosowanej i szczegółowo opisanej w rocznym sprawozdaniu finansowym za rok 2016. Nie stwierdzono utraty wartości.

3.5. Pozostałe wartości niematerialne

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2015
Koszty zakończonych prac rozwojowych	335	642
Prawo wieczystego użytkowania	39 312	38 757
Koncesje, licencje i oprogramowanie	15 315	14 152
Inne	8 637	7 792
Zaliczki na WNiP	-	-
Razem	63 599	61 343

Inne wartości niematerialne obejmują wycenę zaliczonych do wartości niematerialnych aktywów związanych z kartami zawodników w MKS Cracovia SSA w kwocie 8 637 tys. PLN.

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących MKS Cracovia SSA o wartości 31 650 tys. PLN jest traktowane jako wartość niematerialna o nieokreślonym okresie użytkowania i nie jest amortyzowane. Spółka spodziewa się, że nastąpi odnowienie prawa wieczystego użytkowania i odbędzie się to bez ponoszenia znaczących kosztów, gdyż Spółka nie jest zobowiązana do spełnienia żadnych warunków, od których zależałoby przedłużenie tego prawa. Spółka nie spodziewa się poniesienia znaczących kosztów przy odnowieniu prawa wieczystego użytkowania w kontekście dotychczasowych działań współwłaściciela Klubu, czyli gminy Kraków.

3.6. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa posiada inwestycje w jednostkach stowarzyszonych.

Stan na 1 stycznia 2016 roku	23 177
Udział w wyniku SoInteractive S.A.	46
Objęcie akcji i udział w wyniku Metrum Capital S.A.	(208)
Udzielenie i spłata pożyczki dla SoInteractive S.A.	(527)
Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC	(8 093)
Stan na 31 grudnia 2016 roku	14 395
Stan na 1 stycznia 2017 roku	14 395
Udział w wyniku SoInteractive S.A.	(111)
Objęcie akcji i udział w wyniku w Metrum Capital S.A.	(14)
Spłata pożyczki dla SoInteractive S.A.	(80)
Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC	(2 957)
Stan na 31 grudnia 2017 roku	11 233

Wykazane na dzień 31 grudnia 2017 roku inwestycje w jednostkach stowarzyszonych obejmują nabyte przez CCF FIZ i Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A udziały i akcje w spółce SoInteractive S.A. stanowiące 42,98% akcji (27,37% w głosach na WZA spółki), akcje w spółce Metrum Capital S.A., w której Comarch S.A. objął 21,43% kapitału zakładowego (15,79% w głosach na WZA spółki), a spółka CAMS AG objęła 42,86% kapitału zakładowego (31,58% w głosach na WZA spółki) o łącznej wartości 333 tys. PLN, udziały w spółce Thanks Again LLC, w której Comarch Pointshub, Inc. objął 42,50% kapitału zakładowego (42,50% w głosach na WZA spółki) o wartości 10 770 tys. PLN (wartość nominalna objętych udziałów 30 831 tys. PLN pomniejszona o udziały w wyniku bieżącym z lat 2015, 2016 i 2017

oraz o aktualizację wartości udziałów) oraz pożyczki udzielone spółce SoInteractive S.A. przez Comarch S.A. w kwocie 130 tys. PLN.

3.7. Pochodne instrumenty finansowe

a) Aktywa

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	11 316	1 641
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	104	-
	11 420	1 641
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>8 516</i>	<i>1 149</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>2 904</i>	<i>492</i>

b) Zobowiązania

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	426	3 038
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	819	1 849
	1 245	4 887
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>509</i>	<i>2 350</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>736</i>	<i>2 537</i>

Grupa posiadała kontrakty terminowe typu forward zawarte w celu ograniczenia wpływu na wynik finansowy zmian w przepływach pieniężnych związanych z uprawdopodobnionymi planowanymi transakcjami, wynikających z ryzyka zmiany kursów walut. Na dzień 31 grudnia 2017 roku ww. instrumenty zostały wycenione w wartości godziwej ustalonej wg ceny rynkowej, a zmiany w wycenie zostały odniesione na wynik z operacji finansowych. Łączna wartość netto kontraktów forward otwartych na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosła 22 477 tys. EUR, 7 385 tys. USD.

Spółka Comarch S.A. w dniu 24 października 2013 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 30 września 2013 roku w Banku Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 5 lat, tj. do 31 października 2018 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi minus 83 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 27 czerwca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla nieodnawialnego kredytu obrotowego zaciągniętego w dniu 4 stycznia 2013 roku w Banku Zachodnim WBK S.A. z siedzibą we Wrocławiu. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 5 lat, tj. do 28 czerwca 2019 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi minus 93 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 9 lipca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w czerwcu 2006 roku w BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A. z siedzibą w Warszawie na sfinansowanie III etapu budowy budynków produkcyjno-biurowych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 10

lat, tj. do dnia 29 lipca 2024 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi minus 421 tys. PLN.

W dniu 23 października 2015 roku, spółka Comarch S.A. zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 4 grudnia 2013 roku w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 8 lat, tj. do 30 listopada 2023 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi minus 215 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 20 lutego 2017 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu długoterminowego udzielonego w maju 2016 roku przez Bank Handlowy w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została do dnia 30 września 2019 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi minus 7 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 20 lutego 2017 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w maju 2016 roku przez Bank Handlowy w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została do dnia 29 lutego 2028 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi 37 tys. PLN.

W dniu 27 listopada 2017 roku, spółka Bonus Development Sp. z o.o. SKA zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 29 czerwca 2015 roku w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na cały okres kredytowania, tj. do 31 maja 2030 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi 67 tys. PLN.

3.8. Odroczonego podatek dochodowy

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		
Różnice przejściowe	13 137	14 094
Aktywa z tytułu straty podatkowej	12 226	10 977
Aktywa z tytułu działalności w SSE	8 863	9 936
Razem	34 226	35 007
<i>Odniesione na wynik</i>	<i>34 226</i>	<i>35 007</i>

W 2017 roku Grupa rozwiązała utworzone na 31 grudnia 2016 r. aktywo z tytułu działalności strefowej w wysokości 9 936 tys. PLN a jednocześnie utworzyła aktywo w wysokości planowanego do osiągnięcia dochodu strefowego w roku 2018 (kwota 8 863 tys. PLN). Aktywo to będzie rozwiązywane na przestrzeni roku 2018 w proporcji do osiąganego dochodu strefowego.

Comarch S.A. posiada pięć zezwoleń na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie:

- uzyskane w roku 1999, z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku;
- uzyskane w roku 2007, pierwotnie z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku, aktualnie zgodnie z Decyzją Ministerstwa Rozwoju i Finansów z dnia 18 października 2017 r. zmienione na nieokreślony termin obowiązywania.
- uzyskane w roku 2013, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w lutym 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w marcu 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania.

Jednocześnie Spółka zwraca uwagę, że w dniu 23 lipca 2013 roku Rada Ministrów przyjęła rozporządzenia wydłużające do 2026 roku termin funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na terenie Polski.

Zgodnie z MSR 12 niewykorzystana ulga podatkowa na dzień 31 grudnia 2017 roku stanowi aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Ulga inwestycyjna z tytułu zezwolenia uzyskanego w roku 1999 została w całości wykorzystana. Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2007 roku wynosi na dzień 31 grudnia 2017 roku ok. 17 037 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2013 roku wynosi na dzień 31 grudnia 2017 roku ok. 28 929 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w marcu 2016 roku dotyczącego inwestycji w budynek biurowy SSE7 w Krakowie wynosi na dzień 31 grudnia 2017 roku ok. 20 320 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Ponieważ inwestycja nie została jeszcze zakończona wartość ulgi inwestycyjnej będzie ulegać zmianie.

W roku 2017 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa z 31 grudnia 2016 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 6 013 tys. PLN oraz dokonała utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 5 056 tys. PLN, a także utworzenia i rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie 1 249 tys. PLN. Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto w okresie sprawozdawczym wyniósł -781 tys. PLN.

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Rezerwa na podatek odroczoney		
Różnice przejściowe	15 973	13 889
Rezerwa z tytułu wyceny wartości godziwej aktywów rozpoznanych w wyniku przejęcia Grupy Comarch SuB, spółek A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o. oraz wyceny nieruchomości MKS Cracovia SSA	5 430	5 430
Rezerwa z tytułu wyceny certyfikatów CCF FIZ	22 379	22 825
Razem	43 782	42 144
<i>Odniesione na kapitał</i>	<i>5 430</i>	<i>5 430</i>
<i>Odniesione na wynik finansowy</i>	<i>38 352</i>	<i>36 714</i>

W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w 2017 roku zmniejszenia utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 446 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczoney z tytułu różnic przejściowych w kwocie 5 211 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 3 127 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto roku 2017 wyniósł -1 638 tys. PLN.

Ogółem zmiany w podatku odroczonym spowodowały spadek wyniku o 2 419 tys. PLN.

W odniesieniu do spółki Comarch Healthcare S.A. mimo występowania straty podatkowej nie tworzono z tego tytułu aktywa na podatek odroczoney ze względu na brak możliwości dokonania wiarygodnych szacunków co do możliwości wykorzystania istniejącej straty podatkowej z lat ubiegłych. W spółce MKS Cracovia SSA, w związku z wystąpieniem zysku do opodatkowania wykorzystano w bieżących rozliczeniach podatkowych przypadający na okres sprawozdawczy limit strat podatkowych z lat ubiegłych, jednakże nie utworzono aktywa z tego tytułu, ze względu na brak możliwości wiarygodnego określenia, czy możliwe będzie wykorzystanie w przyszłości pozostałego jeszcze limitu straty podatkowej z lat ubiegłych.

3.9. Zapasy

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Materiały i surowce	1 273	815
Produkcja w toku	87 033	69 850
Towary	25 039	5 326
Produkty gotowe	150	38
Zaliczki na towary	654	526
Razem	114 149	76 555

Koszt zapasów ujęty w pozycji „koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów” wyniósł 312 346 tys. PLN (12 miesięcy 2017), 305 867 tys. PLN (12 miesięcy 2016).

W okresie 12 miesięcy 2017 roku Grupa Comarch utworzyła odpisy aktualizujących wartość towarów i materiałów na kwotę 21 tys. PLN. Grupa Comarch rozwiązała odpisy utworzone w latach wcześniejszych na kwotę 5 tys. PLN.

3.10. Należności handlowe oraz pozostałe należności

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Należności handlowe netto	347 939	366 275
<i>Należności handlowe brutto</i>	<i>376 962</i>	<i>393 968</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>(29 023)</i>	<i>(27 693)</i>
Należności pozostałe	19 095	23 617
Rozliczenia międzyokresowe czynne	14 413	11 946
Pozostałe rozliczenia	452	1 835
Pożyczki	7 541	1 027
Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych netto	3 626	2 021
<i>Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych brutto</i>	<i>6 512</i>	<i>5 092</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>(2 886)</i>	<i>(3 071)</i>
Razem	393 066	406 721
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>393 066</i>	<i>406 721</i>

Wartość godziwa należności handlowych oraz pozostałych należności jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej. Nie występuje koncentracja ryzyka kredytowego z tytułu należności handlowych, ponieważ Grupa posiada dużą liczbę klientów. W okresie 12 miesięcy 2017 roku Grupa utworzyła odpisy z tytułu utraty wartości należności handlowych w wysokości 6 382 tys. PLN oraz rozwiązała utworzone wcześniej odpisy w wysokości 4 042 tys. PLN w związku z uregulowaniem należności. Operacje te ujęto odpowiednio w pozostałych kosztach i przychodach operacyjnych w rachunku zysków i strat.

3.11. Kontrakty długoterminowe

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Przychody z zakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	82 181	79 850
Przychody z niezakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	150 523	192 200
Efekt rozliczenia zgodnie z MSR 11 niezakończonych kontraktów ujętych w okresie sprawozdawczym	9 758	(6 348)
Razem	242 462	265 702

Z uwagi, iż Spółka stosuje zasadę ustalania stopnia zaawansowania prac proporcjonalnie do udziału poniesionych kosztów w całości kosztów kontraktu, suma poniesionych kosztów oraz ujętych wyników odpowiada przychodom. Dokonano na koniec okresu sprawozdawczego wyceny kontraktów długoterminowych zgodnie ze stopniem zaawansowania prac.

Dokonano na koniec okresu sprawozdawczego wyceny kontraktów długoterminowych zgodnie ze stopniem zaawansowania prac. Zmiana stanu rozliczeń z tytułu kontraktów długoterminowych ujętych w aktywach i pasywach między 31 grudnia 2016, a 31 grudnia 2017 prezentowana jest poniżej:

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte do dnia bilansowego - wg stopnia zawansowania prac	563 455	635 811
Wystawione faktury	(553 781)	(635 895)
Razem	9 674	(84)

	Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	Zobowiązania z tytułu kontraktów długoterminowych	Efekt rozliczenia netto
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte w okresie sprawozdawczym			
Wartość na 1 stycznia 2016	32 440	(26 176)	6 264
Wartość na 31 grudnia 2016	39 960	(40 044)	(84)
Zmiana	7 520	(13 868)	(6 348)
Wartość na 1 stycznia 2017	39 960	(40 044)	(84)
Wartość na 31 grudnia 2017	40 473	(30 799)	9 674
Zmiana	513	9 245	9 758

3.12. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

W okresie 12 miesięcy 2017 roku oraz w okresie porównawczym Grupa Comarch nie posiadała aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

3.13. Kapitał zakładowy

	Ilość akcji (szt.)	Akcje zwykłe i uprzywilejowane	Akcje własne	Razem
Stan na 1 stycznia 2016	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 31 grudnia 2016	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 31 grudnia 2017	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349

Wartość nominalna każdej akcji wynosi 1 PLN.

Na kapitał zakładowy Comarch S.A. składa się:

- 1) 864 800 akcji imiennych uprzywilejowanych serii A,
- 2) 75 200 akcji zwykłych na okaziciela serii A,
- 3) 883 600 akcji imiennych uprzywilejowanych serii B,
- 4) 56 400 akcji zwykłych na okaziciela serii B,
- 5) 3 008 000 akcji zwykłych na okaziciela serii C,
- 6) 1 200 000 akcji zwykłych na okaziciela serii D,
- 7) 638 600 akcji zwykłych na okaziciela serii E,
- 8) 125 787 akcji zwykłych na okaziciela serii G,
- 9) 102 708 akcji zwykłych na okaziciela serii G3,
- 10) 563 675 akcji zwykłych na okaziciela serii H,
- 11) 441 826 akcji zwykłych na okaziciela serii I2,
- 12) 91 041 akcji zwykłych na okaziciela serii J2,
- 13) 73 953 akcji zwykłych na okaziciela serii K3,
- 14) 7 759 akcji zwykłych na okaziciela serii L1.

Akcje imienne serii A i B są uprzywilejowane co do głosu w ten sposób, że na każdą akcję przypada 5 głosów na Walnym Zgromadzeniu. Zamiana akcji imiennych na akcje na okaziciela jest dopuszczalna. W przypadku zamiany akcji imiennych na akcje na okaziciela tracą one wszelkie uprzywilejowanie. Zbycie akcji imiennej uprzywilejowanej powoduje wygaśnięcie związanego z nią uprawnienia szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu, przy czym nie powoduje wygaśnięcia uprawnienia szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu:

- a) zbycie na rzecz osób będących akcjonariuszami Spółki na dzień 18 marca 1998 roku,
- b) zbycie na rzecz zstępnych zbywcy,
- c) przejście własności akcji imiennej w wyniku spadkobrania.

W dniu 27 czerwca 2017 roku Walne Zgromadzenie Comarch S.A. zmieniło Statut Spółki w ten sposób, że w art. 8 ust. 4 dodano lit. d):

„d) zbycie na rzecz osoby prawnej prawa polskiego albo obcego albo jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej prawa polskiego albo obcego, w tym w szczególności na rzecz ułamnej osoby prawnej prawa polskiego albo obcego („Struktura”) kontrolowanej w rozumieniu art. 8 ust. 5

Statutu wyłącznie przez akcjonariusza wnoszącego (zbywającego) akcje imienne uprzywilejowane do Struktury („Akcjonariusz Wnoszący”) albo (współ)kontrolowanej wyłącznie przez wstępnych, zstępnych, rodzeństwo lub małżonka Akcjonariusza Wnoszącego albo wyłącznie przez niektóre lub wszystkie z tych osób („Osoba bądź Osoby Bliskie”) i Akcjonariusza Wnoszącego łącznie („Struktura Kontrolowana”) oraz zbycie akcji imiennych uprzywilejowanych przez jedną Strukturę Kontrolowaną na rzecz innej Struktury Kontrolowanej.” (Raport bieżący [RB-13-2017](#) z dn. 27 czerwca 2017 roku). Zmiany w statucie zostały zarejestrowane w KRS w dniu 23 sierpnia 2017 r. o czym Spółka informowała raportem bieżącym [RB-16-2017](#) z dnia 31 sierpnia 2017 r.

Zbycie akcji imiennych wymaga zgody Zarządu udzielonej w formie pisemnej. Zbycie akcji bez zgody Zarządu jest możliwe na warunkach określonych w Statucie Comarch S.A.

Akcje na okaziciela mają prawo do 1 głosu na WZA. Zamiana akcji na okaziciela na akcje imienne nie jest dopuszczalna.

3.13.1. Zmiany w stanie kapitału zakładowego w IV kwartale 2017 roku

Nie wystąpiły, poza opisanymi w pkt. [4.1.2](#) niniejszego sprawozdania.

3.13.2. Zmiany w stanie kapitału zakładowego po dacie bilansu

Nie wystąpiły.

3.14. Kredyty i pożyczki

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Długoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	177 920	137 814
Kredyty odnawialne	-	-
Pożyczki	7 676	8 517
	185 596	146 331
Krótkoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	33 739	25 863
Kredyty odnawialne	3 018	708
Pożyczki	2 354	1 898
	39 111	28 469
Kredyty, pożyczki ogółem	224 707	174 800

Wartość zobowiązań z tytułu kredytów została ujęta w wysokości zamortyzowanego kosztu ustalonego przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej. Wartość godziwa zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek nie jest istotnie różna od wartości bilansowej.

W 2017 roku wartość uruchomionych kredytów bankowych oraz pożyczek od podmiotów spoza Grupy Comarch wyniosła 89 869 tys. PLN (w tym kredyty i pożyczki nieodnawialne: 86 532 tys. PLN, kredyty i pożyczki odnawialne 3 337 tys. PLN) a wartość spłaconego kapitału kredytów bankowych oraz pożyczek od podmiotów spoza Grupy Comarch wyniosła 33 359 tys. PLN (w tym kredyty i pożyczki nieodnawialne: 32 372 tys. PLN, kredyty i pożyczki odnawialne 987 tys. PLN).

W okresie sprawozdawczym nie wystąpiły przypadki nieterminowej spłaty kapitału lub wypłaty odsetek od zaciągniętych kredytów i pożyczek, ani nie zostały naruszone inne warunki umów kredytów i pożyczek, uprawniające kredytodawcę do żądania wcześniejszej spłaty kredytu lub pożyczki.

Obciążenie kredytów i pożyczek Grupy ryzykiem stopy	Do 6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
---	---------------	---------------	---------	---------------	-------

Stan na 31 grudnia 2016

Kredyty i pożyczki	13 585	15 515	99 740	46 591	175 431
Odsetki	(631)	-	-	-	(631)
Razem	12 954	15 515	99 740	46 591	174 800

Stan na 31 grudnia 2017

Kredyty i pożyczki	18 636	20 969	118 365	67 231	225 201
Odsetki	(494)	-	-	-	(494)
Razem	18 142	20 969	118 365	67 231	224 707

Struktura zapadalności kredytów, pożyczek i zobowiązań finansowych długoterminowych	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Od 1 do 2 lat	33 701	31 148
Od 2 do 5 lat	84 664	68 592
Powyżej 5 lat	67 231	46 591
	185 596	146 331

Struktura walutowa wartości bilansowej kredytów, pożyczek i zobowiązań finansowych	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
W walucie polskiej	12 484	14 935
W EUR (równowartość w PLN)	212 223	159 865
	224 707	174 800

Efektywne stopy procentowe na dzień bilansowy	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Kredyty bankowe	1,64%	1,62%
Pożyczki	3,66%	3,61%

3.14.1. Nieodnawialne kredyty bankowe

Spółka Grupy Comarch	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta	Kwota	PLN			
Comarch SA	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	budynek biurowy SSE4 w Krakowie	44 000	PLN	4 182	EUR	17 444	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-07-2024	29.07.2024	hipoteka na budynku SSE4, cesja polisy ubezpieczeniowej budynku, weksel in blanco, oświadczenie o poddaniu się egzekucji

Comarch SA	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	budynek biurowy SSE5 w Krakowie - refinansowanie	4 126	EUR	1 977	EUR	8 246	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 31-10-2018	29.09.2021	hipoteka na budynku SSE5, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Zachodni WBK S.A.	nieodnawialny kredyt obrotowy	7 400	EUR	2 944	EUR	12 280	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 28-06-2019	31.12.2020	hipoteka na budynku SSE3, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	budynek biurowy SSE6 w Krakowie	13 323	EUR	9 854	EUR	41 098	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 30-11-2023	30.11.2023	hipoteka na budynku SSE6, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękopisami, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	budynek biurowy SSE7 w Krakowie	13 333	EUR	11 286	EUR	47 075	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-02-2028	15.05.2028	hipoteka na budynku SSE7, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Bank Handlowy w Warszawie S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	długoterminowy kredyt nieodnawialny	2 508	EUR	2 508	EUR	10 461	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 30-09-2019	16.12.2019	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Bank Handlowy w Warszawie S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	DNB Bank Polska S.A.	środki trwałe - wyposażenie Laboratorium Internet of Things w Krakowie	2 531	EUR	2 130	EUR	8 885	PLN	EURIBOR1M + marża banku	30.12.2023	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w DNB Bank Polska S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch Healthcare SA	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	środki trwałe - sprzęt medyczny do Centrum Medycznego iMed24 w Krakowie	15 889	PLN			2 459	PLN	WIBOR1M + marża banku	31.12.2018	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej

												finansowanych środków trwałych, poręczenie Comarch S.A., pełnomocnictwo do rachunków Comarch Healthcare S.A. i Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch AG	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	budynek biurowy w Dreźnie - refinansowanie	6 000	EUR	621	EUR	2 589	PLN	EURIBOR3M + marża banku	15.05.2018	dług gruntowy na budynku biurowym w Dreźnie, przelew praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Dreźnie, poręczenie Comarch S.A. oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji	
Bonus Development Sp. z o.o. SK-A	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	budynek biurowy w Łodzi	9 262	EUR	8 043	EUR	33 545	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 31-05-2030	31.05.2030	hipoteka na budynku biurowym w Łodzi, pełnomocnictwo do rachunków Bonus Development Sp. z o.o. SK-A prowadzonych w Bank Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie Bonus Development Sp. z o.o. SK-A o poddaniu się egzekucji art. 777 KC, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Łodzi, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękojmi, cesja praw z umowy dzierżawy finansowanej nieruchomości zawartej ze spółką Comarch S.A., poręczenie spółki Comarch S.A. wraz z pełnomocnictwem do dysponowania rachunkami Comarch S.A. prowadzonymi przez Bank Pekao S.A. oraz oświadczeniem o poddaniu się egzekucji	
Comarch S.A.S, Comarch S.A.	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	Budynek Data Center w Lille we Francji	8 000	EUR	6 734	EUR	28 085	PLN	EURIBOR3M + marża banku	18.09.2023	hipoteka na drugim miejscu na nieruchomości należącej do Comarch S.A. położonej w Krakowie przy ul. prof. Michała Życzkowskiego 23 (budynek SSE4), oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji art. 777 KC, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku BGŻ BNP Paribas S.A., cesja praw z polisy	

										ubezpieczeniowej budynku SSE4	
Comarch SA	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	12 980	PLN			9 983	PLN	stałe	01.03.2022	brak

3.14.2. Odnawialne kredyty bankowe

Spółki Grupy Comarch korzystają z następujących odnawialnych kredytów bankowych:

Spółka Grupy Comarch	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta	Kwota	PLN			
Comarch SA	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	20 000	PLN	0	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	12.12.2018	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Powszechnej Kasie Oszczędności Bank Polski S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	30 000	PLN	0	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	30.06.2018	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.S, Comarch S.A.	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	1 300	EUR	724	EUR	3 018	PLN	EURIBOR1M + marża banku	28.02.2018	oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku BGŻ BNP Paribas S.A.

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Linie kredytowe w rachunku bieżącym i kredyty odnawialne, w tym:	55 422	45 751
Wykorzystane na dzień bilansowy	3 018	708
Dostępne na dzień bilansowy	52 404	45 043

3.15. Pozostałe zobowiązania finansowe

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	611	835
<i>Część krótkoterminowa</i>	165	204
<i>Część długoterminowa</i>	446	631
Zobowiązania z tytułu dywidendy	-	-
<i>Część krótkoterminowa</i>	-	-
<i>Część długoterminowa</i>	-	-
Zobowiązania z tytułu opłat za objęte akcje	-	6 326
<i>Część krótkoterminowa</i>	-	6 326
<i>Część długoterminowa</i>	-	-
Razem	611	7 161

Zobowiązania z tytułu umów leasingu finansowego Grupy Comarch (z wyłączeniem umów leasingu pomiędzy spółkami Grupy) obejmują zobowiązania spółki Comarch Healthcare S.A. oraz MKS Cracovia SSA, spółek zależnych Comarch S.A., z tytułu umów leasingu finansowego samochodów. Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość tych zobowiązań wynosi 611 tys. PLN.

3.16. Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia

	Koszty dotyczące okresu bieżącego, które zostaną poniesione w przyszłości	Rezerwy na koszty kontraktów	Rezerwy na kary umowne i inne roszczenia	Rezerwy na urlopy	Rezerwy na nagrody pieniężne	Ogółem
Krótkoterminowe						
Stan na 1 stycznia 2016 r.	4 630	21 692	16 214	22 378	82 833	147 747
Zmiana:	(250)	(8 285)	4 562	4 373	(10 943)	(10 543)
- utworzenie rezerw	17 284	19 435	9 690	21 238	88 895	156 542
- wykorzystanie rezerw	(17 534)	(27 720)	(5 128)	(16 865)	(99 838)	(167 085)
Stan na 31 grudnia 2016 r.	4 380	13 407	20 776	26 751	71 890	137 204
Krótkoterminowe						
Stan na 1 stycznia 2017	4 380	13 407	20 776	26 751	71 890	137 204
Zmiana:	1 164	1 615	(353)	2 498	(5 788)	(864)
- utworzenie rezerw	20 116	21 090	4 945	19 491	81 407	147 049
- wykorzystanie rezerw	(18 952)	(19 475)	(5 298)	(16 993)	(87 195)	(147 913)
Stan na 31 grudnia 2017	5 544	15 022	20 423	29 249	66 102	136 340

Wszystkie rezerwy zostały obliczone w oparciu o wiarygodny szacunek dokonany na dzień bilansowy.

3.17. Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania

	31 grudnia 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Zobowiązania handlowe	72 684	56 218
Zaliczki otrzymane na poczet usług i dostaw	986	264
Zobowiązania handlowe i pozostałe wobec podmiotów powiązanych	1 323	3 087
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń społecznych i innych obciążeń podatkowych	39 049	41 909
Zobowiązania inwestycyjne	9 217	23 148
Przychody przyszłych okresów	21 477	25 496
Pozostałe zobowiązania	26 244	2 605
Fundusze specjalne (ZFŚS i Zakładowy Fundusz Mieszkaniowy)	1 858	1 766
Razem	172 838	154 493

Wartość godziwa zobowiązań handlowych oraz pozostałych zobowiązań jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej.

3.18. Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego

	Do roku	Do 5 lat	Ogółem
Stan na 31 grudnia 2016 r.			
Zobowiązania z tytułu najmu powierzchni użytkowej	22 814	52 070	74 884
Zobowiązania z tytułu dzierżawy sprzętu elektronicznego i środków transportu	1 539	1 797	3 336
Razem	24 353	53 867	78 220
Stan na 31 grudnia 2017 r.			
Zobowiązania z tytułu najmu powierzchni użytkowej	21 718	45 097	66 815
Zobowiązania z tytułu dzierżawy sprzętu elektronicznego i środków transportu	1 407	955	2 362
Razem	23 125	46 052	69 177

Prezentowane w nocie zobowiązania z tytułu umów najmu powierzchni użytkowej obejmują zobowiązania Grupy z tytułu umów najmu pomieszczeń biurowych i mieszkań służbowych. Umowy z określonym terminem ważności zostały zaliczone w sposób bezpośredni odpowiednio do okresu do roku i do 5 lat. Większość umów została zawarta jednak na czas nieokreślony, dlatego kwoty zobowiązań ustalono drogą przemnożenia miesięcznych kwot czynszu przez 12 miesięcy (kolumna „Do roku”) i 60 miesięcy (kolumna „Do 5 lat”).

Grupa Comarch na dzień 31 grudnia 2017 roku posiadała umowne zobowiązania do opłat z tytułu leasingu operacyjnego środków transportu oraz sprzętu elektronicznego w kwocie 2 362 tys. PLN (wobec 3 336 tys. PLN na dzień 31 grudnia 2016 roku).

3.19. Zobowiązania warunkowe

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji i akredytyw wystawionych przez banki na zlecenie Comarch S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 65 876 tys. PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 37 671 tys. PLN.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch Polska S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 0 PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 19 tys. PLN.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Grupy Comarch Software und Beratung wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 634 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 734 tys. PLN).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch AG wynosiła 16 tys. EUR (tj. 67 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 16 tys. EUR (tj. 71 tys. PLN).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Geopolis sp. z o.o. wynosiła 82 tys. PLN.

Comarch S.A. udzieliła oświadczeń o możliwości udzielenia wsparcia finansowego („letter of comfort”) dla spółek zależnych: MKS Cracovia SSA ważne do 31 grudnia 2017 roku, Comarch Healthcare S.A. ważne do 31 grudnia 2018 roku, Comarch Malaysia SDN. BHD. ważne do 31 grudnia 2017 roku oraz bezterminowo, Comarch Argentina S.A. bezterminowo oraz Comarch R&D S.à r.l. bezterminowo.

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Przyznane linie kredytowe na finansowanie działalności bieżącej (gwarancje, akredytywy, kredyt w rachunku bieżącym)		
Linie kredytowe*	190 450	173 902
	190 450	173 902

* zawierają linie kredytowe w rachunku bieżącym i kredyty odnawialne opisane w pkt. [3.14.2](#)

Grupa Comarch jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 85 604 tys. PLN, z czego kwota 11 307 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 31 grudnia 2017 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2017 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 2 214 tys. PLN). Grupa Comarch pozostaje w sprawach spornych nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 41 260 tys. PLN, z czego kwota 0 PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 31 grudnia 2017 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2017 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 0 PLN). Według Zarządów spółek Grupy Comarch, w oparciu o opinie doradców prawnych, nie istnieją okoliczności wskazujące na konieczność utworzenia rezerw na pozostałe roszczenia objęte aktualnie postępowaniami sądowymi oraz sprawami spornymi, nieobjęte postępowaniami sądowymi.

W związku z prowadzonymi postępowaniami sądowymi w 2017 roku Grupa Comarch utworzyła nowe odpisy aktualizujące wartość należności na kwotę 397 tys. PLN. W 2017 roku nie utworzono odpisów aktualizujących wartość należności w związku ze sprawami spornymi, w których pozostaje Grupa Comarch.

3.20. Program opcji menedżerskich dla Członków Zarządu oraz Kluczowych Pracowników Spółki

Nie dotyczy.

3.21. Transakcje z podmiotami powiązаныmi

3.21.1. Przychody ze sprzedaży towarów i usług

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Przychody ze sprzedaży towarów		
SoInteractive S.A.	-	-
Thanks Again LLC	-	-
	-	-
Przychody ze sprzedaży usług		
SoInteractive S.A.	791	816
Thanks Again LLC	1 075	5 547
Metrum Capital S.A.	2	-
	1 868	6 363
	1 868	6 363

Cenę usług ustala się w zależności od rodzaju transakcji według jednej z trzech metod:

- 1) porównywalnej ceny rynkowej,
- 2) metody koszt plus (marża przy towarach 2-3%, przy usługach 5%),
- 3) marży od sprzedaży usług (marża w wysokości 10-40%).

3.21.2. Zakupy towarów i usług

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Zakupy towarów		
SoInteractive S.A.	188	1 681
Thanks Again LLC	-	-
	188	1 681
Zakupy usług		
SoInteractive S.A.		
<i>ujęte w kosztach wytworzenia</i>	4 894	5 401
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	3 455	2 702
	8 349	8 103
Thanks Again LLC		
<i>ujęte w kosztach wytworzenia</i>	5 090	1 315
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	-	-
	5 090	1 315
Razem	13 627	11 099

3.21.3. Salda rozrachunków na dzień bilansowy powstałe w wyniku sprzedaży/zakupu towarów/usług

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Należności od podmiotów stowarzyszonych		
SoInteractive S.A.	775	586
Thanks Again LLC	3 937	907
	4 712	1 493
Zobowiązania wobec podmiotów stowarzyszonych		
SoInteractive S.A.	1 322	2 829
Thanks Again LLC	1	-
	1 323	2 829

3.21.4. Transakcje z podmiotami stowarzyszonymi i z podmiotami powiązаныmi osobowo

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Zakupy od podmiotów powiązanych osobowo	2 921	2 848
Sprzedaż do podmiotów powiązanych osobowo	191	126
Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty powiązane osobowo	2 104	6 864
Pożyczki i odsetki od pożyczek udzielone podmiotom powiązanym osobowo	8 480*	1 350
Zakupy od podmiotów stowarzyszonych	13 439	11 099
Sprzedaż do podmiotów stowarzyszonych	1 868	6 363
Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty stowarzyszone	-	128
Pożyczki i odsetki od pożyczek udzielone podmiotom stowarzyszonym	828	9

*Pozycja zawiera pożyczki w wysokości 2 000 tys. zł udzielone Przewodniczącej Rady Nadzorczej Comarch S.A. przez spółkę Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A. Do dnia publikacji sprawozdania pożyczki te zostały w całości spłacone.

3.21.5. Salda rozrachunków na dzień bilansowy z jednostkami powiązanymi osobowo

	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Należności handlowe od podmiotów powiązanych osobowo	15	10
Należności z tytułu pożyczek od podmiotów powiązanych osobowo	7 012	605
Zobowiązania handlowe wobec podmiotów powiązanych osobowo	792	477
Zobowiązania z tytułu pożyczek od podmiotów powiązanych osobowo	-	-

3.22. Zysk na akcję

	12 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016
Zysk netto za okres przypadający na akcjonariuszy Spółki	43 087	73 034
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tys. sztuk)	8 133 349	8 133 349
Podstawowy zysk na akcję zwykłą (w PLN)	5,30	8,98
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych (w tys. sztuk)	8 133 349	8 133 349
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w PLN)	5,30	8,98

Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2017" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku, gdzie wagą jest ilość dni. Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2016" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku, gdzie wagą jest ilość dni.

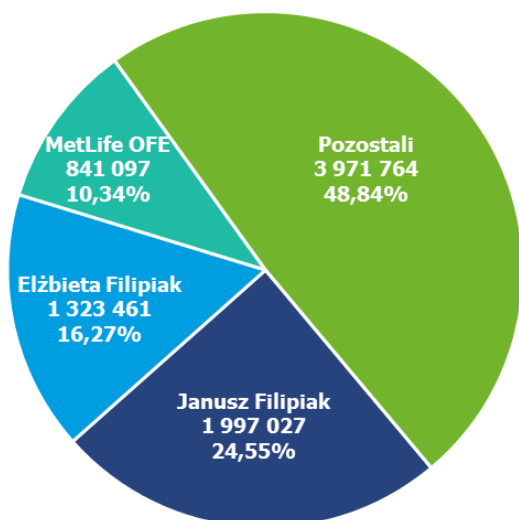
Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2017" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku, gdzie wagą jest ilość dni oraz obliczonej zgodnie z MSR 33 rozwodnionej ilości akcji. Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "12 miesięcy 2016" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku, gdzie wagą jest ilość dni oraz obliczonej zgodnie z MSR 33 rozwodnionej ilości akcji.

4. Noty dodatkowe

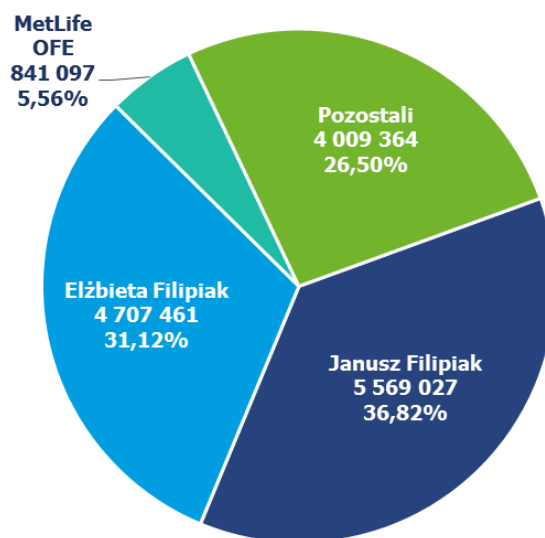
4.1. Informacje o akcjonariuszach posiadających co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A. oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące

4.1.1. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio poprzez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A., wg stanu na dzień 1 marca 2018 roku

Akcjonariat wg liczby akcji

Akcjonariat wg liczby głosów

4.1.2. Zmiana udziału w ogólnej liczbie głosów w Comarch S.A.

Nie wystąpiły.

4.1.3. Zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji emitenta w okresie od przekazania poprzedniego raportu okresowego, tj. od 17 listopada 2017 roku

Podmiot	Stan na 1 marca 2018				Stan na 17 listopada 2017			
	Akcje	Udział w kapitale zakładowym (%)	Ilość głosów	Udział w głosach na WZA (%)	Akcje	Udział w kapitale zakładowym (%)	Ilość głosów	Udział w głosach na WZA (%)
Janusz Filipiak	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82
Elżbieta Filipiak	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12
MetLife OFE	841 097	10,34	841 097	5,56	841 097	10,34	841 097	5,56

4.1.4. Zmiany w stanie posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące Comarch S.A. w okresie od 17 listopada 2017 roku do 1 marca 2018 roku

W poniższej tabeli przedstawiono stan posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące na dzień opublikowania skonsolidowanego raportu za trzy kwartały 2017 roku, tj. 17 listopada 2017 roku oraz w dniu 1 marca 2018 roku, zgodnie z posiadanymi przez Spółkę informacjami.

Osoby zarządzające i nadzorujące	Funkcja	Stan na 17 listopada 2017 r.		Stan na 1 marca 2018 r.	
		Akcje	Udział w głosach na WZA (%)	Akcje	Udział w głosach na WZA (%)
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	1 997 027	36,82	1 997 027	36,82
Elżbieta Filipiak	Przewodnicząca Rady Nadzorczej	1 323 461	31,12	1 323 461	31,12
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	37 539	0,50	37 539	0,50
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	32 867	0,22	32 867	0,22
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Ilość wyemitowanych akcji		8 133 349	100,00	8 133 349	100,00

4.2. Czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe

4.2.1. Aktywa i rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego

W roku 2017 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa z 31 grudnia 2016 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 6 013 tys. PLN oraz dokonano utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 5 056 tys. PLN, a także utworzenia i rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie 1 249 tys. PLN. Rozwiązano utworzone na 31 grudnia 2016 r aktywo z tytułu działalności strefowej w wysokości 9 936 tys. PLN a jednocześnie dokonano utworzenia aktywa w wysokości planowanego do osiągnięcia dochodu strefowego w roku 2018 (kwota 8 863 tys. PLN). Aktywo to będzie rozwiązywane na przestrzeni roku 2018 w proporcji do osiąganego dochodu strefowego.

Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto w okresie sprawozdawczym wyniósł -781 tys. PLN.

W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w 2017 roku zmniejszenia utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 446 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczony z tytułu różnic przejściowych w kwocie 5 211 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 3 127 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto roku 2017 wyniósł -1 638 tys. PLN.

Ogółem zmiany w podatku odroczonym spowodowały spadek wyniku o 2 419 tys. PLN.

Szczegóły opisano w pkt [3.8](#).

4.2.2. Różnice kursowe oraz instrumenty finansowe oparte na kursach walut

Różnice kursowe zrealizowane oraz wycena bilansowa różnic kursowych od należności i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2017 roku zmniejszyły przychody i wynik operacyjny Grupy Comarch o 19 429 tys. PLN (podczas gdy w 2016 roku zwiększyły o 6 795 tys. PLN), natomiast różnice kursowe z pozostałych tytułów zwiększyły wynik Grupy Comarch o 6 628 tys. PLN (podczas gdy w roku 2016 zmniejszyły o 3 796 tys. PLN). Natomiast wycena instrumentów finansowych oraz transakcje zrealizowane (głównie kontrakty typu forward) wraz z rezerwą na podatek odroczonej od ich wyceny, zwiększyły wynik netto Grupy o 24 493 tys. PLN (podczas gdy w roku 2016 zwiększyły o 790 tys. PLN). Łączny wpływ różnic kursowych oraz wyceny i realizacji instrumentów pochodnych na wynik netto Grupy Comarch za rok 2017 wyniósł +11 692 tys. PLN. (+3 789 tys. PLN w roku 2016.)

4.3. Inne wydarzenia IV kwartału 2017 roku

4.3.1. Nota obciążeniowa od Tauron Dystrybucja S.A.

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-19-2017](#) o otrzymaniu w dniu 24 października 2017 roku przez Comarch S.A. – jako lidera konsorcjum w składzie: Comarch S.A., Apator Rector sp. z o.o., Tukaj Mapping Central Europe sp. z o.o. oraz Eurosystem S.A. („Konsorcjum”) noty obciążeniowej wystawionej przez Tauron Dystrybucja S.A. (dalej: „Tauron”) wzywającej członków Konsorcjum do solidarnej zapłaty kwoty 30 246 071,61 PLN. Przedmiotowa nota obciążeniowa, zgodnie z jej treścią, została wystawiona przez Tauron tytułem kar umownych naliczonych za zwłokę w wykonaniu umowy z dnia 15 czerwca 2012 roku na wykonanie i wdrożenie Systemu Zarządzania Majątkiem Sieciowym zawartej pomiędzy Tauron a Konsorcjum („Umowa”).

Comarch S.A. informował, że stosownie do regulacji obowiązujących wewnątrz Konsorcjum każdy z członków Konsorcjum odpowiada za prawidłowe wykonywanie swojego zakresu zadań i obowiązków, ponosząc adekwatną do tego zakresu odpowiedzialność z tytułu kar umownych.

Na kwotę kary umownej wskazanej w otrzymanej notcie obciążeniowej składają się:

- a) Kara umowna w kwocie 22 149 507,94 PLN naliczona za zwłokę w wykonaniu paszportyzacji, za której wykonanie byli odpowiedzialni poszczególni członkowie Konsorcjum w zakresie ich obowiązków wynikających z Umowy,
- b) Kara umowna w kwocie 2 469 063,87 PLN naliczona za zwłokę w wykonaniu Etapu 2 Umowy, za którego wykonanie jest odpowiedzialny Apator Rector sp. z o.o.
- c) Kara umowna w kwocie 5 627 499,80 PLN naliczona za zwłokę w wykonaniu Etapu 3 Umowy, za którego wykonanie jest odpowiedzialny Apator Rector sp. z o.o.

W ocenie Comarch S.A. za całkowicie niezasadną zarówno co do podstawy, jak też wysokości uznać należy karę umowną w kwocie 22 149 507,94 PLN, która została naliczona za zwłokę w wykonaniu paszportyzacji, w szczególności z uwagi na brak podstawy kontraktowej do jej naliczenia. Za niezasadne uznać należy również pozostałe kary umowne, w szczególności z uwagi na nieuwzględnienie przez Tauron okoliczności mających wpływ na terminowość realizacji Umowy, a leżących po stronie Tauron.

Comarch S.A. informował, że podejmie niezbędne kroki prawne potwierdzające brak obowiązku zapłaty przez Comarch S.A. kar umownych wynikających z wystawionej przez Tauron noty obciążeniowej. Jednocześnie, z uwagi na okoliczności sprawy, w ocenie Zarządu Spółki nie istnieje aktualnie konieczność zawiązania rezerwy na potencjalne roszczenia z tytułu kar umownych wskazanych w notcie obciążeniowej.

4.3.2. Aneks do umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7)

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-3-2016](#) z dnia 18 marca 2016 roku dotyczącego zawarcia umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w

Krakowie (SSE7), Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-20-2017](#) o podpisaniu w dniu 30 października 2017 roku aneksu do ww. umowy. W jego rezultacie planowany termin zakończenia inwestycji został wydłużony do 31 grudnia 2017 roku.

4.4. Zdarzenia po dacie bilansu nieujęte w sprawozdaniu

4.4.1. Daty przekazywania raportów okresowych w 2018 roku

W dniu 2 stycznia 2018 r. raportem bieżącym nr [RB-1-2018](#) Zarząd Comarch S.A. określił następujące stałe daty przekazywania raportów okresowych w 2018 roku:

Skonsolidowane raporty kwartalne zawierające skrócone skonsolidowane sprawozdania finansowe i skrócone jednostkowe sprawozdania finansowe:

- 1) IV kwartał 2017 w dniu 01.03.2018 r.
- 2) I kwartał 2018 w dniu 18.05.2018 r.
- 3) II kwartał 2018 – Zgodnie z zasadami § 101 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim, Comarch S.A. nie będzie publikować raportu kwartalnego i skonsolidowanego raportu kwartalnego za II kwartał 2018 r.
- 4) III kwartał 2018 w dniu 16.11.2018 r.

RAPORTY ROCZNE I PÓŁROCZNE:

- 1) Raport roczny za 2017 rok w dniu 27.04.2018 r.
- 2) Skonsolidowany raport roczny za 2017 rok w dniu 27.04.2018 r.
- 3) Skonsolidowany raport półroczny zawierający skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe oraz skrócone jednostkowe sprawozdanie finansowe za I półrocze 2018 roku w dniu 31.08.2018 r.

4.4.2. Aneks do umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7)

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-3-2016](#) z dnia 18 marca 2016 roku dotyczącego zawarcia umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7) oraz raportu bieżącego [RB-20-2017](#) z dnia 30 października 2017 roku dotyczącego podpisania aneksu do ww. umowy, Zarząd Comarch S.A. poinformował raportem bieżącym nr [RB-3-2018](#), że prace objęte pierwotnym zakresem umowy zostały wykonane do dnia 31 grudnia 2017 r., natomiast w dniu 25 stycznia 2018 roku został podpisany aneks do ww. umowy, zlecający Wykonawcy prace dodatkowe związane z budynkiem SSE7. W rezultacie, kwota kontraktu uległa zwiększeniu o 2 721 000 PLN, a planowany termin zakończenia prac objętych aneksem został ustalony na 30 czerwca 2018 roku.

4.4.3. Zawarte po dacie bilansu kontrakty forward

Grupa Comarch nie zawarła w okresie od 1 stycznia 2018 roku do dnia 1 marca 2018 r. żadnych nowych kontraktów terminowych. Wartość netto kontraktów forward nierozliczonych na dzień 1 marca 2018 r. wynosiła 18 577 tys. EUR, oraz 2 915 tys. USD. Na dzień 1 marca 2017 r. wycena otwartych kontraktów terminowych wyniosła szacunkowo +9 702 tys. PLN. Kontrakty forward zapadają w terminie do 25 miesięcy od dnia bilansowego. Wszystkie kontrakty terminowe typu forward zostały zawarte w celu ograniczenia wpływu zmian kursów walut na wynik finansowy związany z realizowanymi przez spółki Grupy Comarch kontraktami handlowymi, w których wynagrodzenie lub koszty ustalone są w walutach obcych.

4.5. Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz wyników na dany rok, w świetle wyników zaprezentowanych w raporcie kwartalnym w stosunku do wyników prognozowanych

Zarząd nie podawał do publicznej wiadomości prognozy wyników za czwarty kwartał, ani pełny rok 2017.

4.6. Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej

Grupa Comarch jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 85 604 tys. PLN. Grupa Comarch pozostaje w sprawach spornych nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 41 260 tys. PLN. Więcej informacji zostało zawarte w pkt. [3.19](#).

4.7. Informacje o istotnych transakcjach z podmiotami powiązanymi zawartych na warunkach innych niż rynkowe

Nie wystąpiły.

4.8. Informacje o udzielonych przez emitenta lub jednostkę od niego zależną poręczeniach za zobowiązania osób trzecich lub udzielonych gwarancjach

- a) W związku z zawarciem przez Comarch Inc., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na wdrożenie, hosting i utrzymanie systemu lojalnościowego, w dniu 28 kwietnia 2011 roku zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania spółki Comarch Inc. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 3 000 tys. USD i jest ważne przez czas trwania umowy.
- b) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na sprzedaż licencji i wdrożenie Comarch Network & Service Inventory, Comarch Next Generation Service Assurance, Comarch OSS Mediations oraz sprzedaż licencji Comarch SLA Management, w dniu 11 sierpnia 2011 zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania Comarch AG wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do wysokości zobowiązań Comarch AG wynikających z umowy, tj. 5 495 tys. EUR.
- c) W związku z zawarciem przez Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z Bankiem Pekao S.A., na podstawie której Bank Pekao S.A. udzielił spółce Comarch Healthcare S.A. finansowania w wysokości 15 889 tys. PLN, w dniu 1 września 2011 roku spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania spółki zależnej Comarch Healthcare S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 23 833 tys. PLN i jest ważne maksymalnie do dnia 31 grudnia 2021 roku.
- d) W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i utrzymanie systemu BSS, spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania Comarch UK. Poręczenie zostało udzielone do wysokości zobowiązań Comarch UK wynikających z powyższej umowy, tj. do kwoty 808 tys. GBP oraz dodatkowo 86 tys. GBP rocznie za usługę SLA i jest ważne przez cały okres trwania umowy.
- e) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Next Generation Performance Management Solution, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG wynikające z umowy. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 3 682 tys. EUR i jest ważne przez cały okres trwania umowy.

- f) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Planning and Inventory Application (PIA), został podpisany przez Comarch S.A. list patronacki, w którym Comarch S.A. zobowiązuje się do zapewnienia należytego wykonania umowy przez Comarch AG. List patronacki jest ważny 24 miesiące od zakończenia umowy, wartość umowy wynosi 3 505 tys. EUR.
- g) W związku z otrzymaniem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., subwencji na budowę infrastruktury w Dreźnie od Sachsische AufbauBank, Comarch S.A. przystąpiła do długu na wypadek powstania zobowiązania Comarch AG do zwrotu udzielonych środków. Maksymalna odpowiedzialność Comarch S.A. z tytułu przystąpienia do długu wynosi 263 tys. EUR plus odsetki za okres od momentu udzielenia subwencji do jej zwrotu. Przystąpienie do długu jest ważne do dnia 30 sierpnia 2018 roku.
- h) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A. umowy kredytu inwestycyjnego z BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A., na podstawie której bank udzielił spółce Comarch AG finansowania w wysokości 6 000 tys. EUR. W dniu 15 maja 2013 roku spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania Comarch AG wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 9 000 tys. EUR i jest ważne maksymalnie do dnia 15 maja 2020 roku.
- i) W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na wdrożenie Comarch Loyalty Management, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania spółki Comarch UK. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 2 351 tys. GBP i jest ważne przez okres trwania umowy.
- j) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i licencję Comarch Loyalty Management, a także na usługi data center, Support & Maintenance zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanych przez Comarch S.A.S. umów, tj. 2 807 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- k) W związku z zawarciem przez Comarch AG Oddział w Belgii, umowy z jednym z klientów na usługi data center, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanej przez Comarch AG umowy, tj. 236 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- l) W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na zakup licencji na oprogramowanie oraz usługi utrzymania i wsparcia, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch UK wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 11 244 tys. GBP i jest ważne w okresie dwunastu lat od zakończenia kontraktu.
- m) W związku z zawarciem przez Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umów na obsługę kart paliwowych, zostały udzielone przez Comarch S.A. poręczenia dla operatora kart paliwowych za zobowiązania Comarch Healthcare S.A. wynikające z powyższych umów. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 31 maja 2018 roku i zostało udzielone do kwoty 100 tys. PLN.
- n) W związku z zawarciem przez oddział Comarch S.A. w Albanii umowy z klientem na usługi SLA zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania oddziału wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanej przez Comarch S.A. Albanian Branch umowy, tj. ok. 10 tys. EUR miesięcznie i wygasło w dniu 31 grudnia 2017 roku.
- o) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów na wdrożenie Comarch ECM, a także dostarczenie usług utrzymania i zarządzania systemem (SaaS), zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S., wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 838 tys. EUR i jest ważne do momentu zakończenia projektu.

- p) W związku z zawarciem przez CA Consulting S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart paliwowych, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla operatora kart paliwowych za zobowiązania CA Consulting S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 31 maja 2018 roku i zostało udzielone do kwoty 50 tys. PLN.
- q) W związku z zawarciem przez Comarch AG Oddział w Belgii, umowy ramowej z jednym z klientów, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości umowy, tj. 3 241 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- r) W związku z zawarciem przez Comarch Middle East FZ-LLC, spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów na wdrożenie Comarch Loyalty Management For Airlines, Comarch Smart Analytics oraz Comarch Customer Engagement Platform-Gamification, a także dostarczenie usług utrzymania i zarządzania systemem, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie („Parent Guarantee”) za zobowiązania spółki Comarch Middle East FZ-LLC wynikające z tego projektu. Poręczenie jest ważne do momentu wywiązania się przez Comarch Middle East FZ-LLC ze wszystkich obowiązków wynikających z umowy i zostało udzielone do wysokości maksymalnej odpowiedzialności z kontraktu, tj. do 5 000 tys. USD. Poręczenie zostało udzielone na okres 5 lat.
- s) W związku z zawarciem przez Comarch Middle East FZ-LLC, spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów, na wdrożenie Comarch Customer Engagement Platform, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie („Parent Guarantee”) za zobowiązania spółki Comarch Middle East FZ-LLC wynikające z tego projektu. Umowa została podpisana na okres 5 lat. Poręczenie jest ważne do momentu wywiązania się przez Comarch Middle East FZ-LLC ze wszystkich obowiązków wynikających z umowy i zostało udzielone do wysokości maksymalnej odpowiedzialności z kontraktu, tj. 10 000 tys. USD.
- t) W związku z zawarciem przez Bonus Development sp. z o.o. SK-A, spółkę zależną Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z Bankiem Pekao S.A., na podstawie której bank udzielił spółce Bonus Development sp. z o.o. SK-A finansowania w EUR w wysokości 38 800 tys. PLN (co na dzień podpisania umowy kredytu stanowiło równowartość kwoty 9 262 tys. EUR) oraz w związku z zawarciem umowy na transakcje skarbowe związane z zabezpieczeniem ryzyka kursowego oraz stopy procentowej ww. kredytu, spółka Comarch S.A. udzieliła poręczeń za zobowiązania Bonus Development sp. z o.o. SK-A wynikające z powyższych umów. Poręczenia są ważne do momentu spłaty wszystkich zobowiązań wynikających z umowy kredytu, ostateczny termin spłaty kredytu przypada na dzień 28 czerwca 2030 roku.
- u) W związku z zawarciem przez Comarch Chile SpA, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na świadczenie usług IT Out-Tasking Services, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki zależnej Comarch Chile SpA wynikające z tej umowy. Poręczenie zostało udzielone do wysokości 200 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu, tj. do 30 sierpnia 2018 roku.
- v) W związku z zawarciem przez Comarch Polska S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart paliwowych, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla operatora kart paliwowych za zobowiązania Comarch Polska S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 14 września 2019 roku i zostało udzielone do kwoty 10 tys. PLN.
- w) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie systemu Loyalty Management Solutions i jego serwis, zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 39 747 tys. SEK.
- x) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Master Services Agreement zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone na kwotę 3 827 tys. PLN.

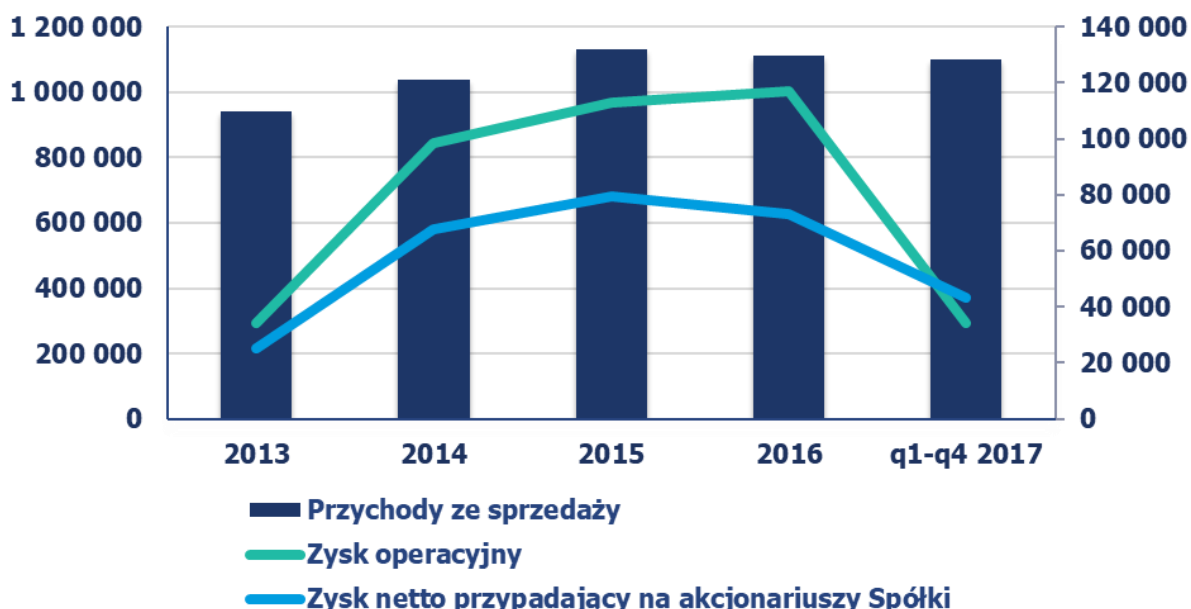
- y) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Comarch Loyalty Management, Comarch Campaign Management, Comarch Social Mining i Comarch Smart Analytics zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch UK. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty wartości projektu tj. 3 318 tys. GBP.
- z) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart płatniczych z jednym z klientów zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch Healthcare S.A. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 450 tys. PLN.
- aa) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart płatniczych z jednym z klientów zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch UK. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 330 tys. PLN.
- bb) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch Software und Beratung AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Telco BSS i Telco OSS, zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch Software und Beratung AG. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do wartości kontraktu tj. 11 524 tys. EUR.
- cc) W związku z zawarciem przez spółkę Thanks Again LLC, spółkę stowarzyszoną Comarch S.A., umowy na wynajęcie biura z jednym z klientów, zostało udzielone poręczenie dla spółki Thanks Again LLC. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 544 tys. USD.
- dd) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie usługi Comarch Loyalty Management zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 2 414 tys. EUR.
- ee) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie usług Comarch Retail, Comarch Mobile Sale i Comarch POS zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 1 444 tys. EUR.
- ff) W związku z udzieleniem limitu kredytowego dla Geopolis Sp. z o.o. przez jednego z kontrahentów, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki zależnej Geopolis Sp. z o.o.. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 160 tys. PLN i wygasło w dniu 31 grudnia 2017 roku.
- gg) W związku z zawarciem przez Comarch Colombia S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie usług Comarch Loyalty Management zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch Colombia S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 10 710 tys. USD.

4.9. Inne informacje istotne dla oceny sytuacji kadrowej, majątkowej, finansowej, wyniku finansowego i ich zmian oraz informacje, które są istotne dla oceny możliwości realizacji zobowiązań przez emitenta

Nie wystąpiły.

5. Opis istotnych dokonań i niepowodzeń oraz czynników i zdarzeń mających znaczący wpływ na osiągnięty wynik finansowy Grupy Comarch w IV kwartale 2017 roku oraz czynników, które będą miały wpływ na osiągnięte wyniki w perspektywie co najmniej kolejnego kwartału

5.1. Przychody ze sprzedaży i wynik finansowy

W czwartym kwartale 2017 roku Grupa Comarch wypracowała przychody ze sprzedaży o wartości 350 mln PLN. Były one niższe o 22,4 mln PLN, tj. o 6% niż w czwartym kwartale 2016 roku. Zysk operacyjny wyniósł 31,6 mln PLN i był o 39,6 mln PLN niższy niż w czwartym kwartale 2016 roku. Wynik netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej wyniósł 35,9 mln PLN i był o 16,1 mln PLN niższy niż w czwartym kwartale 2016 roku. Rentowność operacyjna wyniosła w opisywanym okresie +9%, natomiast rentowność netto +10,2%.

W okresie 4 kwartałów 2017 roku Grupa Comarch wypracowała przychody ze sprzedaży o wartości 1 101,6 mln PLN. Były one o 11,2 mln PLN, tj. o 1% niższe niż w 2016 roku. Wynik operacyjny wyniósł +34,5 mln PLN i był o 82,4 mln PLN niższy niż osiągnięty w 2016 roku. Wynik netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej wyniósł 43,1 mln PLN i był o 29,9 mln PLN niższy niż w 2016 roku. Rentowność operacyjna wyniosła w opisywanym okresie +3,1%, natomiast rentowność netto +3,9%. Grupa Comarch wypracowała w opisywanym okresie zysk EBITDA w wysokości 98,6 mln PLN, niższej o 81,3 mln PLN niż w analogicznym okresie roku poprzedniego.

W czwartym kwartale 2017 Grupa odnotowała znaczący wzrost przychodów ze sprzedaży oraz poprawę rentowności w porównaniu do poprzednich kwartałów roku 2017, osiągnięte wyniki były jednak niższe niż w czwartym kwartale 2016 roku. Przyczyniły się do tego m.in.:

- zdecydowany spadek przychodów ze sprzedaży zagranicznej: o 26,5 mln PLN (tj. o 11,8%) w porównaniu do Q4 2016, co jest związane głównie ze spadkiem przychodów w sektorze TMT na rynkach pozaeuropejskich, w wyniku czego zysk brutto na sprzedaży spadł z 150,6 mln PLN w Q4 2016 do 119,7 mln PLN w Q4 2017,
- ujemny wynik na pozostałej działalności operacyjnej, w Q4 2017 wynik ten wyniósł – 13,3 mln PLN, co było związane m.in. z zawiązaniem rezerw na należności wątpliwe, dokonanymi darowiznami oraz aktualizacją wartości środków trwałych. Wynik na pozostałej działalności operacyjnej w Q4 2016 wyniósł +0,3 mln PLN,

- wystąpienie ujemnych różnic kursowych zrealizowanych oraz z wyceny bilansowej należności i zobowiązań, które zmniejszyły wynik operacyjny w opisywanym okresie o 7,4 mln PLN (podczas gdy w Q4 2016 zwiększyły o 1,9 mln PLN),
- dodatni wynik na działalności finansowej w wysokości 11,5 mln PLN, osiągnięty głównie w rezultacie zmiany wyceny bilansowej instrumentów finansowych zabezpieczających ryzyko kursowe Grupy, spowodowanej umocnieniem się PLN wobec EUR w Q4 2017 (w Q4 2016 wynik na działalności finansowej był ujemny i wyniósł -9,1 mln PLN),
- niewielka poprawa na rynku zamówień publicznych, poziom przychodów ze sprzedaży do klientów z sektora publicznego i medycznego pozostawał jednak niski,
- stosunkowo wysoki poziom bieżącego podatku dochodowego (7,3 mln PLN), będący efektem dochodowej działalności w niektórych zagranicznych spółkach zależnych,
- wzrost kosztów działalności, będący następstwem presji płacowej występującej w sektorze IT – fundusz płac podstawowych w Q4 2017 wzrósł o ok. 6% w porównaniu do Q4 2016,
- zmiana w wartości aktywów i rezerw na podatek odroczony, która spowodowała zmniejszenie wyniku netto o 0,5 mln PLN.

Odnotowany przez Grupę w okresie czterech kwartałów 2017 roku poziom przychodów ze sprzedaży był niższy od ubiegłorocznego o 1%, przy niższej rentowności operacyjnej oraz netto. Jest to efektem m.in.:

- zmniejszenia się przychodów ze sprzedaży oprogramowania własnego o 25,6 mln PLN (tj. o 14,4%), co wynika z bieżącej sytuacji projektowej oraz upowszechniania się sprzedaży informatyki w modelu usługowym,
- wystąpienia ujemnych różnic kursowych zrealizowanych oraz z wyceny bilansowej należności i zobowiązań, związanych ze znacznym umocnieniem PLN wobec walut obcych, które zmniejszyły wynik operacyjny w opisywanym okresie o 19,4 mln PLN (podczas gdy w 2016 roku zwiększyły o 6,8 mln PLN),
- dodatniego wyniku na działalności finansowej w wysokości 31,8 mln PLN, osiągniętego głównie w rezultacie wyceny bilansowej instrumentów finansowych zabezpieczających ryzyko kursowe Grupy oraz kredytów i pożyczek, oraz dzięki dodatniemu wynikowi osiągniętemu na transakcjach zamkniętych w okresie (w 2016 roku wyniósł -3,8 mln PLN),
- utrzymującego się zastoju na rynku zamówień publicznych, co miało przełożenie na niski poziom przychodów ze sprzedaży od klientów z sektora publicznego i medycznego w 2017 roku,
- zmniejszenia przychodów ze sprzedaży do klientów z sektora TMT i MSP-DACH,
- wzrostu kosztów działalności, będącego następstwem presji płacowej występującej w sektorze IT – fundusz płac podstawowych w okresie 12 miesięcy 2017 wzrósł o 6,6% w porównaniu do analogicznego okresu roku 2016,
- zmiany w wartości aktywów i rezerw na podatek odroczony, która spowodowała zmniejszenie wyniku netto o 2,4 mln PLN.

Sytuacja na rynku zamówień publicznych oraz koszty związane z wytwarzaniem oprogramowania z zakresu e-Health, urządzeń telemedycznych oraz nowej generacji rozwiązań lojalnościowych, jak również szybko rosnące koszty pracy będą miały w kolejnych okresach istotny wpływ na wynik finansowy Grupy Comarch.

W 2017 roku wielkość zatrudnienia w Grupie Comarch zwiększyła się o 0,8%, głównie w wyniku przeprowadzenia programu letnich staży studenckich. Na dzień 31 grudnia 2017 roku Grupa Comarch zatrudniała 5 542 osób, tj. o 45 osób więcej niż na dzień 31 grudnia 2016 roku.

Grupa Comarch aktywnie poszukuje nowych rynków zbytu (np. w Ameryce Południowej i w Azji), kontynuuje inwestycje w nowe produkty i usługi informatyczne, jak również rozbudowuje infrastrukturę IT. Mimo słabszych od ubiegłorocznych wyników finansowych osiągniętych w 2017 roku sytuacja finansowa Grupy Comarch pozostaje bardzo dobra i gwarantuje bezpieczeństwo działalności w przypadku zmiennej sytuacji makroekonomicznej w Polsce i na świecie. Grupa świadomie ponosi koszty rozwoju nowych produktów oraz nowych segmentów działalności, a także rozwijania działalności na nowych rynkach zagranicznych, inwestując w ten sposób w budowanie przewagi konkurencyjnej na przyszłość.

W kolejnych okresach Grupa zamierza kontynuować strategię zakładającą:

- sprzedaż rozwiązań informatycznych opartych w znaczącej części na własnych produktach,
- rozwój sprzedaży na rynkach zagranicznych, w szczególności w Europie Zachodniej, Azji i w obu Amerykach,
- stałe ulepszanie operacyjnej efektywności działania poprzez doskonalenie procedur i racjonalizację kosztów,
- rozwijanie nowych technologii oraz obszarów biznesowych, zwłaszcza w zakresie medycyny oraz Internet of Things (IoT),
- promowanie sprzedaży informatyki w modelu usługowym,
- znaczne inwestycje w kapitał ludzki.

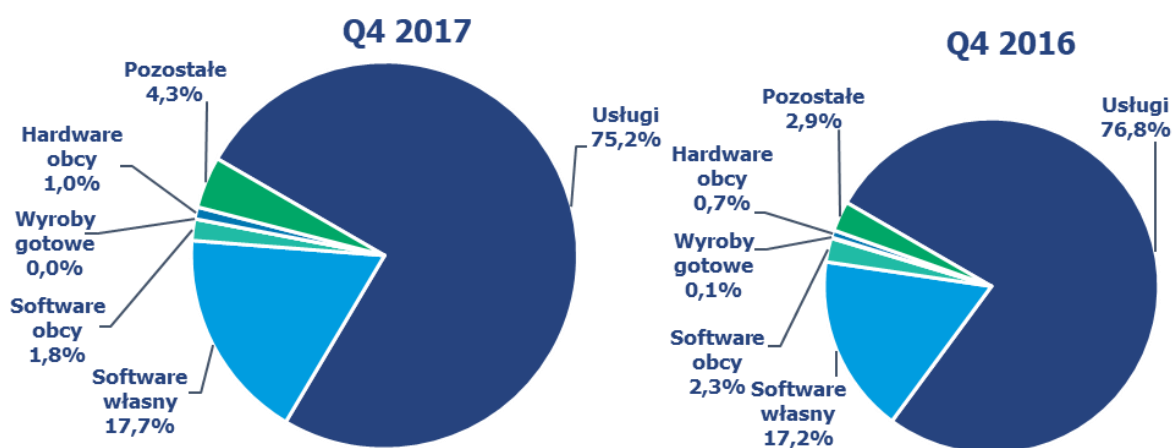
5.2. Struktura przychodów

Struktura sprzedaży wg rodzaju (tys. PLN)

W czwartym kwartale 2017 roku struktura rodzajowa przychodów ze sprzedaży Grupy Comarch uległa znacznym zmianom w porównaniu do odnotowanej w czwartym kwartale roku poprzedniego.

Struktura sprzedaży wg rodzaju	Q4 2017	%	Q4 2016	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Usługi	263 089	75,2%	286 402	76,8%	-23 313	-8,1%
Software własny	61 943	17,7%	64 191	17,2%	-2 248	-3,5%
Software obcy	6 161	1,8%	8 405	2,3%	-2 244	-26,7%
Wyroby gotowe	142	0,0%	214	0,1%	-72	-33,6%
Hardware obcy	3 483	1,0%	2 509	0,7%	974	38,8%
Pozostałe	15 201	4,3%	10 702	2,9%	4 499	42,0%
Razem	350 019	100,0%	372 423	100,0%	-22 404	-6,0%

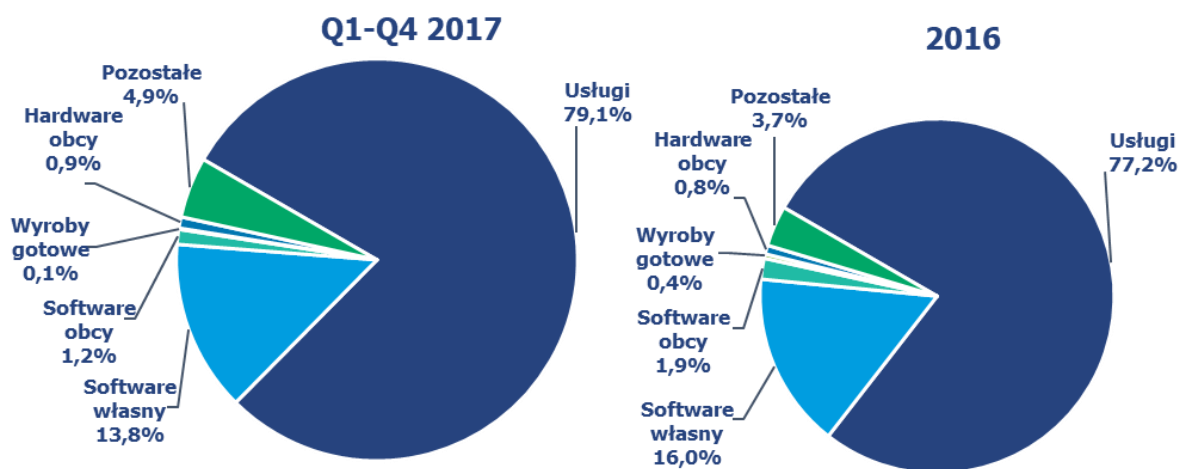
Grupa odnotowała spadek przychodów ze sprzedaży usług o 23,3 mln PLN, tj. o 8,1%. Przychody ze sprzedaży oprogramowania własnego były o 2,2 mln PLN (tj. o 3,5%) niższe niż w Q4 2016. Zauważalny spadek przychodów wystąpił w przypadku oprogramowania obcego (o 2,2 mln zł, tj. o 26,7%). W Q4 2017 istotnie wzrosła pozostała sprzedaż (o 4,5 mln zł, tj. o 42%), co jest efektem dostaw towarów (nagród) w ramach kompleksowej usługi operatorskiej utrzymania programów lojalnościowych.

W okresie 12 miesięcy 2017 roku przychody ze sprzedaży oprogramowania własnego wyniosły 152,4 mln PLN i były o 25,6 mln PLN (tj. o 14,4%) niższe niż w analogicznym okresie poprzedniego roku.

Struktura sprzedaży wg rodzaju	12 miesięcy 2017	%	12 miesięcy 2016	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Usługi	870 666	79,1%	859 367	77,2%	11 299	1,3%
Software własny	152 447	13,8%	178 092	16,0%	-25 645	-14,4%
Software obcy	13 462	1,2%	21 086	1,9%	-7 624	-36,2%
Wyroby gotowe	802	0,1%	3 674	0,4%	-2 872	-78,2%
Hardware obcy	10 088	0,9%	9 038	0,8%	1 050	11,6%
Pozostałe	54 123	4,9%	41 556	3,7%	12 567	30,2%
Razem	1 101 588	100,0%	1 112 813	100,0%	-11 225	-1,0%

Przychody ze sprzedaży usług wzrosły o 11,3 mln PLN, tj. o 1,3%. Sprzedaż własnych wyrobów gotowych spadła o 2,9 mln PLN, tj. 78,2% i miała niewielką wartość ok. 0,8 mln PLN. Sprzedaż rozwiązań firm trzecich pozostawała na niskim poziomie, jest to zgodne z tendencją obserwowaną w okresach poprzednich i ze strategią koncentracji Grupy na sprzedaży rozwiązań własnych Comarch. Przychody ze sprzedaży oprogramowania obcego spadły o 7,6 mln PLN, tj. o 36,2%, natomiast przychody ze sprzedaży sprzętu komputerowego wzrosły o 1,1 mln PLN, tj. o 11,6%. Pozostała sprzedaż zwiększyła się o 12,6 mln PLN, tj. o 30,2%, co jest wynikiem m.in. rozpoczęcia dostaw towarów (nagród) w ramach kompleksowej usługi operatorskiej utrzymania programów lojalnościowych.

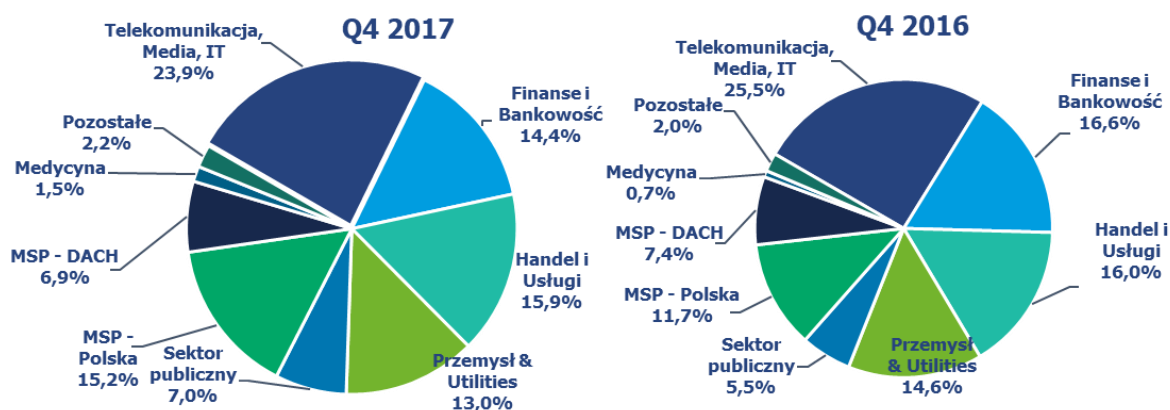

Struktura sprzedaży według odbiorców (w tys. PLN)

W Q4 2017 roku przychody ze sprzedaży Grupy Comarch do odbiorców z sektora TMT wyniosły 83,8 mln PLN, co oznacza spadek o 11,4 mln PLN (tj. o 12%) w porównaniu do Q4 2016, co wynika głównie ze zmniejszonej sprzedaży usług do klientów z krajów pozaeuropejskich.

Struktura sprzedaży wg sektorów	Q4 2017	%	Q4 2016	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Telekomunikacja, Media, IT	83 751	23,9%	95 137	25,5%	-11 386	-12,0%
Finanse i Bankowość	50 441	14,4%	61 874	16,6%	-11 433	-18,5%
Handel i Usługi	55 561	15,9%	59 665	16,0%	-4 104	-6,9%
Przemysł & Utilities	45 519	13,0%	54 435	14,6%	-8 916	-16,4%
Sektor publiczny	24 536	7,0%	20 430	5,5%	4 106	20,1%
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - Polska	53 035	15,2%	43 594	11,7%	9 441	21,7%
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - DACH	24 132	6,9%	27 544	7,4%	-3 412	-12,4%
Medycyna	5 233	1,5%	2 555	0,7%	2 678	104,8%
Pozostałe	7 811	2,2%	7 189	2,0%	622	8,7%
Razem	350 019	100,0%	372 423	100,0%	-22 404	-6,0%

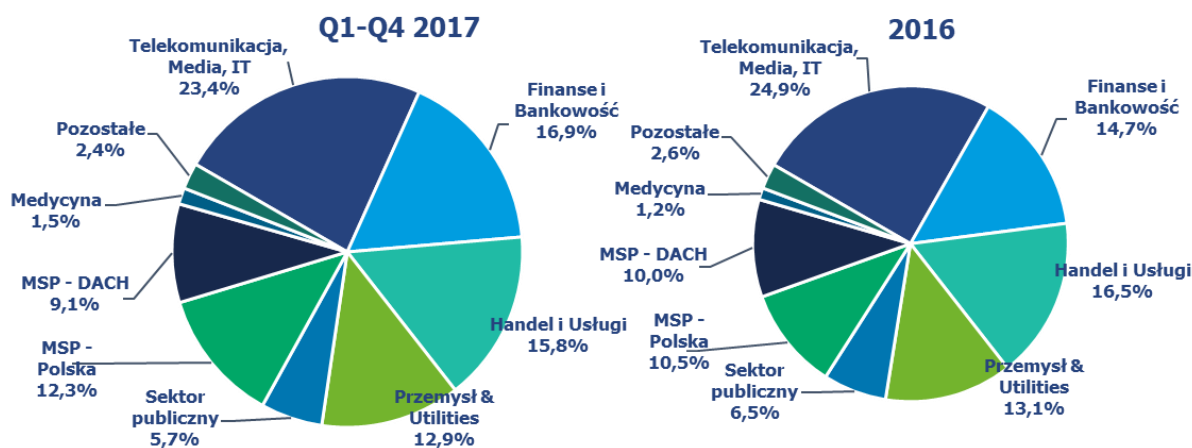
W Q4 2017 klienci z sektora finanse i bankowość zakupili produkty i usługi o wartości 50,4 mln PLN, niższej od osiągniętej w analogicznym okresie roku poprzedniego o 11,4 mln PLN, tj. 18,5%, co jest efektem znacznie zmniejszonych przychodów z rynku polskiego w porównaniu do Q4 2016. Znaczny wzrost odnotowała sprzedaż do klientów MSP-Polska (wzrost o 9,4 mln PLN, tj. 21,7%). W przypadku sprzedaży do klientów z sektora MSP-DACH wystąpił spadek o 3,4 mln PLN, tj. 12,4%, co jest w znacznej mierze pochodną umocnienia się PLN wobec EUR w Q4 2017. Przychody ze sprzedaży do klientów z sektora handel i usługi spadły o 4,1 mln PLN, tj. o 6,9%, natomiast do klientów z sektora przemysłowego o 8,9 mln PLN, tj. o 16,4%. W czwartym kwartale 2017 roku pewnej poprawie uległa sytuacja na rynku zamówień publicznych, przychody wzrosły o 4,1 mln PLN tj. o 20,1%. Wzrosły również przychody ze sprzedaży do klientów z sektora medycznego: o 2,7 mln PLN, tj. o 104,8%. Przychody ze sprzedaży do pozostałych klientów wzrosły o 0,6 mln PLN, tj. o 8,7%.

W okresie 12 miesięcy 2017 roku przychody ze sprzedaży Grupy Comarch do odbiorców z sektora TMT wyniosły 258 mln PLN, co oznacza spadek o 18,6 mln PLN (tj. o 6,7%) w porównaniu do 2016 roku.

Struktura sprzedaży wg sektorów	12 miesięcy 2017	%	12 miesięcy 2016	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Telekomunikacja, Media, IT	258 015	23,4%	276 620	24,9%	-18 605	-6,7%
Finanse i Bankowość	185 693	16,9%	163 811	14,7%	21 882	13,4%
Handel i Usługi	174 333	15,8%	183 314	16,5%	-8 981	-4,9%
Przemysł & Utilities	141 799	12,9%	146 100	13,1%	-4 301	-2,9%
Sektor publiczny	63 317	5,7%	72 856	6,5%	-9 539	-13,1%
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - Polska	135 959	12,3%	116 566	10,5%	19 393	16,6%
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - DACH	99 768	9,1%	111 223	10,0%	-11 455	-10,3%
Medycyna	16 015	1,5%	13 184	1,2%	2 831	21,5%
Pozostałe	26 689	2,4%	29 139	2,6%	-2 450	-8,4%
Razem	1 101 588	100,0%	1 112 813	100,0%	-11 225	-1,0%

Jest to efektem zmniejszonej sprzedaży usług do klientów z Europy Zachodniej, pokrytej w większości przyrostem sprzedaży na rynkach pozaeuropejskich. Klienci z sektora finanse i bankowość zakupili produkty i usługi o wartości 185,7 mln PLN, wyższej od osiągniętej w analogicznym okresie roku poprzedniego o 21,9 mln PLN, tj. o 13,4%, co jest efektem pozyskania nowych kontraktów na rynkach zagranicznych. Spadek odnotowała sprzedaż do klientów z sektora przemysł i utilities (o 4,3 mln PLN, tj. o 2,9%) oraz handlowo-usługowego (o 9 mln PLN, tj. o 4,9%).

Mimo pewnej poprawy sytuacji w Q4 2017, w całym roku utrzymywała się stagnacja na rynku zamówień publicznych. Przychody ze sprzedaży do klientów z sektora publicznego były niższe o 9,5 mln PLN, tj. o 13,1%). Przychody ze sprzedaży do klientów z sektora medycznego wzrosły o 2,8 mln PLN, tj. o 21,5%.

Bardzo dobrze rozwijała się sprzedaż do małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, dzięki dobrej sprzedaży systemów ERP oraz powiązanych z nimi usług i produktów. Wzrost przychodów ze sprzedaży wyniósł 19,4 mln PLN, tj. 16,6%. Spadek odnotowała sprzedaż do klientów z sektora MSP-DACH (o 11,5 mln PLN, tj. 10,3%), jest to efekt przejściowy i wynika z innej sytuacji projektowej w roku bieżącym, a

także z umocnienia się złotego w 2017 roku. Przychody ze sprzedaży do pozostałych klientów z spadły o 2,5 mln zł, tj. o 8,4%.

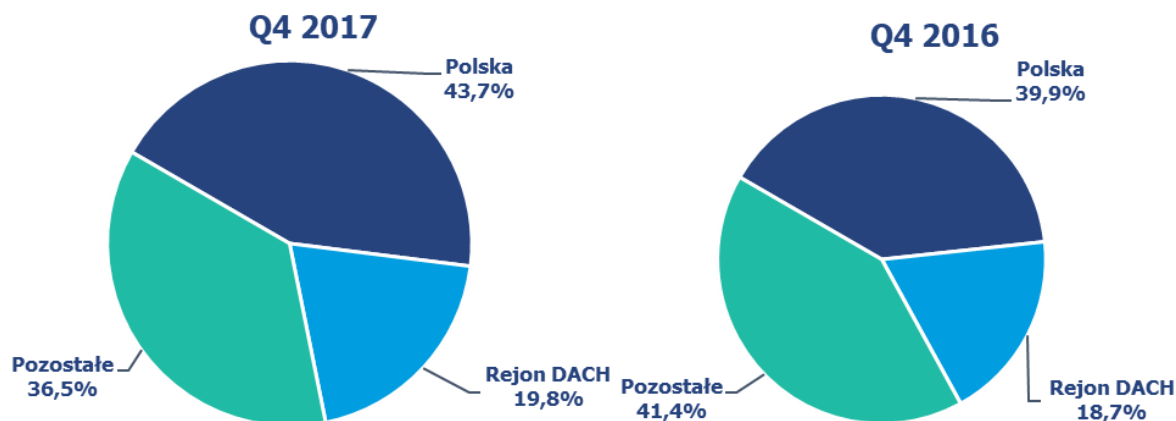
Sytuacja biznesowa w okresie 12 miesięcy 2017 roku potwierdziła, że utrzymywanie dywersyfikacji źródeł przychodów i różnorodności oferty jest korzystne dla stabilnego rozwoju działalności Grupy Comarch.

Przychody ze sprzedaży - struktura geograficzna (w tys. PLN)

W czwartym kwartale 2017 roku Grupa odnotowała 197,2 mln PLN przychodów ze sprzedaży zagranicznej, o 26,5 mln PLN (tj. o 11,8%) mniej niż w Q4 2016, co jest związane głównie ze spadkiem przychodów w sektorze TMT na rynkach europejskich oraz z umocnieniem się PLN wobec EUR i USD w Q4 2017.

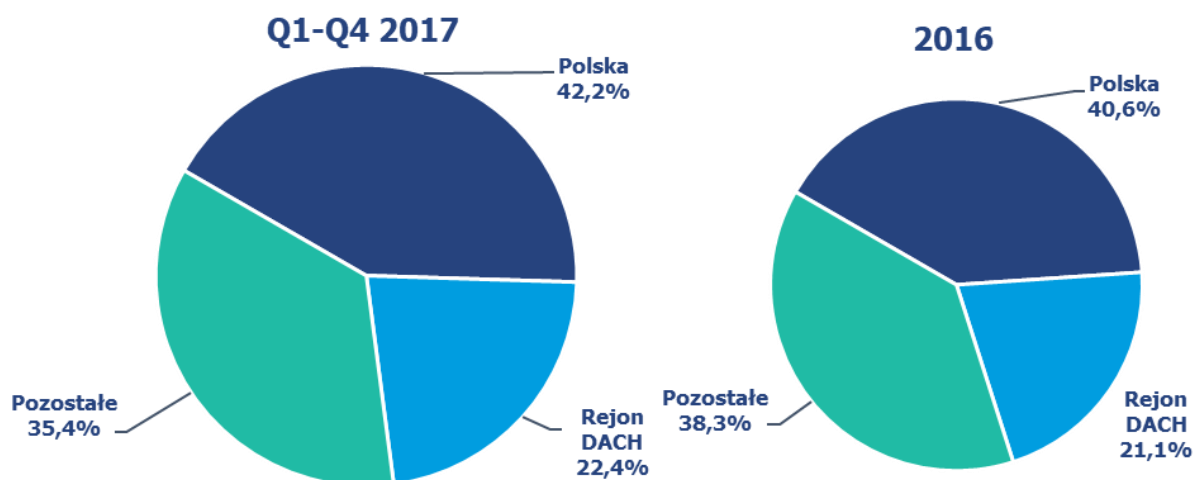
Geograficzna struktura sprzedaży	Q4 2017	%	Q4 2016	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Kraj	152 815	43,7%	148 767	39,9%	4 048	2,7%
Eksport	197 204	56,3%	223 656	60,1%	-26 452	-11,8%
Razem	350 019	100,0%	372 423	100,0%	-22 404	-6,0%

Wartość przychodów ze sprzedaży krajowej była wyższa o 4 mln PLN, tj. o 2,7% w porównaniu do Q4 2016 roku. Sprzedaż zagraniczna stanowiła w czwartym kwartale 56,3% całkowitych przychodów Grupy.

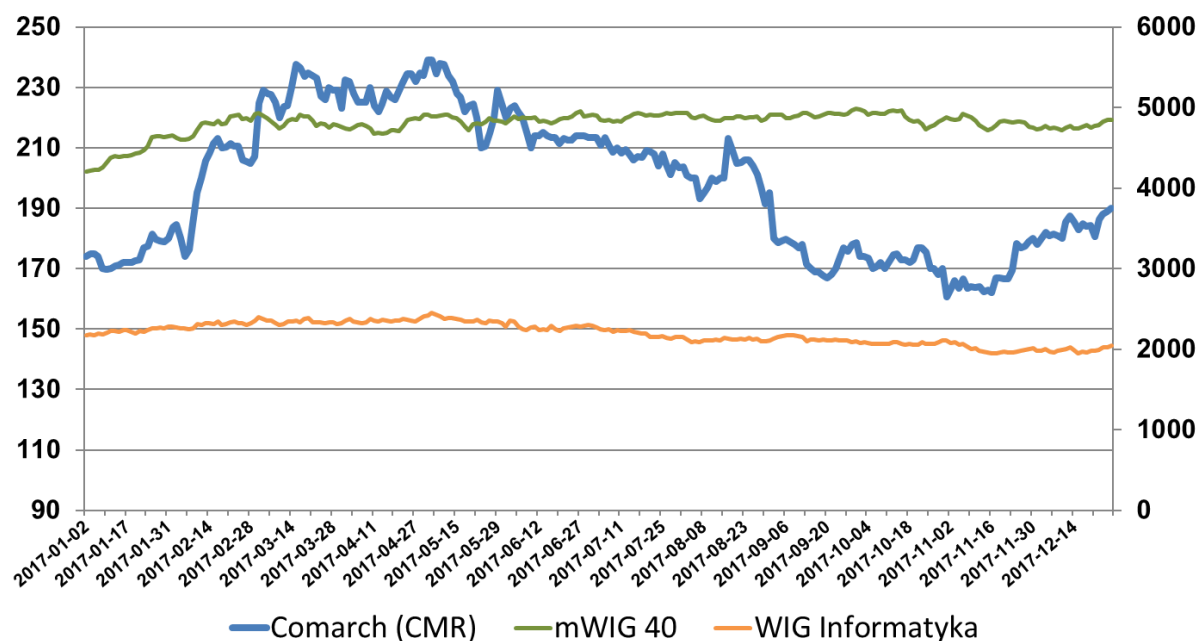

Geograficzna struktura sprzedaży	12 miesięcy 2017	%	12 miesięcy 2016	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Kraj	464 403	42,2%	451 680	40,6%	12 723	2,8%
Eksport	637 185	57,8%	661 133	59,4%	-23 948	-3,6%
Razem	1 101 588	100,0%	1 112 813	100,0%	-11 225	-1,0%

W wyniku niższej sprzedaży zagranicznej w Q4 Grupa w całym roku 2017 odnotowała lekki spadek w przychodach z rynków zagranicznych. W okresie 12 miesięcy 2017 roku Grupa odnotowała 637,2 mln PLN przychodów ze sprzedaży zagranicznej, o 23,9 mln PLN (tj. o 3,6%) mniej niż w 2016 roku. Wartość przychodów ze sprzedaży krajowej była wyższa o 12,7 mln PLN, tj. o 2,8% w porównaniu do analogicznego okresu 2016 roku, dzięki wzrostowi sprzedaży do klientów z sektora MSP. W 2017 roku sprzedaż zagraniczna stanowiła 57,8% całkowitych przychodów Grupy.

5.3. Kurs akcji Comarch S.A.

W dniu 31 grudnia 2017 roku kurs akcji Comarch S.A. wyniósł 190 PLN, co stanowi wzrost o 9% w stosunku do kursu 174,00 PLN z dnia 31 grudnia 2016 roku. Wyniki Grupy i kurs akcji Comarch w kolejnych kwartałach będą zależeć przede wszystkim od dynamiki rozwoju sprzedaży produktów i usług Comarch, kształtowanej przez sytuację gospodarczą i polityczną w Polsce i w Europie oraz sytuację finansową średnich i dużych przedsiębiorstw, które stanowią podstawową bazę klientów Grupy. Istotny wpływ będzie miał także poziom kursów walutowych EUR/PLN, USD/PLN, GBP/PLN i BRL/PLN oraz tempo wzrostu wynagrodzeń pracowników branży IT.

	12 miesięcy 2017 / 31.12.2017	12 miesięcy 2016 / 31.12.2016
Kurs zamknięcia na dzień bilansowy	190,00	174,00
Kurs średni w okresie sprawozdawczym	198,17	149,82
Kurs MIN w okresie sprawozdawczym	160,60	103,70
Kurs MAX w okresie sprawozdawczym	239,00	190,00
Wolumen średni w okresie sprawozdawczym	4 592	6 314
Kapitalizacja na dzień bilansowy	1 545 336 310	1 415 202 726
<i>Wskaźniki dla danych jednostkowych</i>		
P/E na dzień bilansowy	35,22	31,04
P/BV na dzień bilansowy	1,93	1,83
P/S na dzień bilansowy	2,04	1,89
<i>Wskaźniki dla danych skonsolidowanych</i>		
P/E na dzień bilansowy	35,87	19,38
P/BV na dzień bilansowy	1,79	1,67
P/S na dzień bilansowy	1,40	1,27

5.4. Zdarzenia IV kwartału 2017 roku o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch

5.4.1. Podpisanie umowy na „Dostawę i wdrożenie systemu cyfrowej rejestracji przebiegu rozpraw sądowych w sądach powszechnych”

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-18-2017](#) z dnia 20 października 2017 r., iż w wyniku rozstrzygnięcia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, w dniu 20 października 2017 r. została podpisana umowa Konsorcjum firm Comarch Polska S.A. (spółka zależna Comarch S.A.) jako Lidera Konsorcjum i MAXTO Sp. z o.o. S.K.A. jako Członka Konsorcjum („Konsorcjum”) ze Skarbem Państwa reprezentowanym przez Ministra Sprawiedliwości na dostawę i wdrożenie systemu cyfrowej rejestracji przebiegu rozpraw sądowych w sądach powszechnych („Umowa”). Dostawa, instalacja, konfiguracja, wdrożenie oraz uruchomienie systemu zostaną zrealizowane nie później niż do dnia 31 sierpnia 2018 r., natomiast usługi serwisu oraz wsparcia technicznego będą realizowane przez okres 48 miesięcy liczonych od pierwszego dnia pełnego miesiąca po podpisaniu przez Ministerstwo Sprawiedliwości bez zastrzeżeń protokołu odbioru końcowego. Maksymalne wynagrodzenie należne Konsorcjum z tytułu realizacji przedmiotu Umowy nie przekroczy kwoty 137 805 711,72 PLN brutto.

5.4.2. Ogłoszenie wyników w ramach przetargu ograniczonego na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-21-2017](#) z dnia 14 listopada 2017 r., iż w dniu 14 listopada 2017 r. miało miejsce ogłoszenie wyników przetargu ograniczonego na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”, organizowanego

przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie. Oferta Emitenta o łącznej wartości 242 033 004 PLN brutto uzyskała najwięcej punktów i została wybrana jako najkorzystniejsza.

5.5. Zdarzenia po dacie bilansu o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch

5.5.1. Aneks do umowy z Bankiem Pekao S.A. na świadczenie Kompleksowej Obsługi Eksploatacyjnej Systemu Comarch Internet Banking

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-2-2018](#) z dnia 5 stycznia 2018 r., w nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-3-2017](#) z dnia 24 marca 2017 r., Zarząd Comarch S.A. informuje o otrzymaniu podpisanego aneksu do umowy Kompleksowej Obsługi Eksploatacyjnej Systemu CIB Comarch Internet Banking (bankowość korporacyjna) zawartej z Bankiem Pekao S.A. a CA Consulting S.A., spółkę zależną Comarch S.A., w dniu 23 grudnia 2005 r. (dalej: „Umowa”). W ramach aneksu ustalony został nowy zakres i termin realizacji usługi. Strony oświadczyły również, że nie mają wobec siebie żadnych roszczeń wynikających z niewykonywania lub nienależytego wykonywania ww. Umowy, co oznacza brak roszczenia Banku Pekao S.A. wobec CA Consulting S.A., o którym Zarząd Comarch S.A. informował w raporcie bieżącym nr [RB-3-2017](#).

SKRÓCONE KWARTALNE SPRAWOZDANIE FINANSOWE COMARCH S.A. ZA IV KWARTAŁ 2017 ROKU

I. Bilans

AKTYWA	31 grudnia 2017	30 września 2017	31 grudnia 2016
I. AKTYWA TRWAŁE	757 239	753 707	701 603
1. Wartości niematerialne i prawne	14 625	12 910	8 506
2. Rzeczowe aktywa trwałe	344 497	334 274	296 496
3. Inwestycje długoterminowe	389 110	396 664	388 998
3.1 Długoterminowe aktywa finansowe	362 288	369 522	360 783
a) w jednostkach powiązanych	359 171	366 471	359 931
b) w pozostałych jednostkach, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	280	427	360
c) w pozostałych jednostkach	2 837	2 624	492
3.2 Nieruchomości	26 779	27 099	28 172
3.3 Inne inwestycje długoterminowe	43	43	43
4. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	9 007	9 859	7 603
4.1 Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	5 816	6 027	6 510
4.2 Inne rozliczenia międzyokresowe	3 191	3 832	1 093
II. AKTYWA OBROTOWE	493 731	415 627	460 642
1. Zapasy	76 947	60 616	43 273
2. Należności krótkoterminowe	315 558	246 495	324 572
2.1 Od jednostek powiązanych	187 234	134 966	181 062
2.2 Od pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	560	408	587
2.3 Od pozostałych jednostek	127 764	111 121	142 923
3. Inwestycje krótkoterminowe	57 670	61 389	55 488
3.1 Krótkoterminowe aktywa finansowe	57 670	61 389	55 488
a) w jednostkach powiązanych	322	334	351
b) w pozostałych jednostkach, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	303	140	204
c) w pozostałych jednostkach	8 516	7 146	1 150
- udziały lub akcje	-	-	1
- udzielone pożyczki	-	-	-
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe	8 516	7 146	1 149
d) środki pieniężne i inne aktywa pieniężne	48 529	53 769	53 783
4. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	43 556	47 127	37 309
AKTYWA RAZEM	1 250 970	1 169 334	1 162 245

PASYWA	31 grudnia 2017	30 września 2017	31 grudnia 2016
I. KAPITAŁ WŁASNY	801 519	777 548	771 742
1. Kapitał zakładowy	8 133	8 133	8 133
2. Kapitał zapasowy	653 363	653 363	619 975
3. Kapitał z aktualizacji wyceny	95 405	100 744	97 301
4. Pozostałe kapitały rezerwowe	745	745	745
5. Zysk (strata) z lat ubiegłych	-	-	-
6. Zysk (strata) netto	43 873	14 563	45 588
II. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	449 451	391 786	390 503
1. Rezerwy na zobowiązania	124 135	94 437	124 646
1.1 Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	25 255	26 206	23 830
1.2 Pozostałe rezerwy	98 880	68 231	100 816
a) krótkoterminowe	98 880	68 231	100 816
2. Zobowiązania długoterminowe	154 761	148 699	121 363
2.1 Wobec jednostek powiązanych	22 472	19 759	16 520
2.2 Wobec pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	-	-	-
2.3 Wobec pozostałych jednostek	132 289	128 940	104 843
3. Zobowiązania krótkoterminowe	151 352	132 316	126 800
3.1 Wobec jednostek powiązanych	26 905	37 126	20 214
3.2 Wobec pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	894	593	2 108
3.3 Wobec pozostałych jednostek	121 940	92 379	102 914
3.4 Fundusze specjalne	1 613	2 218	1 564
4. Rozliczenia międzyokresowe	19 203	16 334	17 694
4.1 Inne rozliczenia międzyokresowe	19 203	16 334	17 694
a) krótkoterminowe	19 203	16 334	17 694
PASYWA RAZEM	1 250 970	1 169 334	1 162 245
Wartość księgowa	801 519	777 548	771 742
Liczba akcji (w szt.)	8 133 349	8 133 349	8 133 349
Wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)	98,55	95,60	94,89
Rozwodniona liczba akcji (w szt.)	8 133 349	8 133 349	8 133 349
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)	98,55	95,60	94,89

II. Rachunek zysków i strat

Za okres od 01.01 – 31.12.2017 oraz 01.01 – 31.12.2016	IV kwartał 2017	12 miesięcy 2017	IV kwartał 2016	12 miesięcy 2016
I. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, w tym:	247 727	755 996	249 478	749 213
- od jednostek powiązanych	98 411	249 371	94 701	227 144
1. Przychody netto ze sprzedaży produktów	237 768	714 254	226 429	690 520
2. Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów	9 959	41 742	23 049	58 693
II. Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów, w tym:	164 426	578 053	160 604	529 985
- jednostkom powiązanym	7 874	32 887	8 962	29 352
1. Koszt wytworzenia sprzedanych produktów	155 860	540 703	138 501	475 652
2. Wartość sprzedanych towarów i materiałów	8 566	37 350	22 103	54 333
III. Zysk (strata) brutto ze sprzedaży	83 301	177 943	88 874	219 228
IV. Koszty sprzedaży	26 216	71 732	22 755	67 002
V. Koszty ogólnego zarządu	20 869	53 892	24 574	55 719
VI. Zysk (strata) ze sprzedaży	36 216	52 319	41 545	96 507
VII. Pozostałe przychody operacyjne	(700)	1 278	438	1 318
1. Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	172	442	149	345
2. Inne przychody operacyjne	(872)	836	289	973
VIII. Pozostałe koszty operacyjne	3 901	11 135	6 309	18 991
1. Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	-	-	-	-
2. Koszt projektów częściowo finansowanych dotacjami	687	5 285	(7 619)	-
3. Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych	-	-	(6)	-
4. Inne koszty operacyjne	3 214	5 850	13 934	18 991
IX. Zysk (strata) z działalności operacyjnej	31 615	42 462	35 674	78 834
X. Przychody finansowe	6 486	26 972	(504)	6 398
1. Odsetki, w tym:	112	451	112	910
- od jednostek powiązanych	30	176	82	694
2. Dywidendy i udziały w zyskach	-	107	-	542
- od jednostek powiązanych	-	107	-	542
3. Zysk (strata) ze zbycia inwestycji	4 697	13 082	(186)	1 383
4. Aktualizacja wartości aktywów finansowych	(31)	(57)	(3 876)	117
5. Inne	1 708	13 389	3 446	3 446
XI. Koszty finansowe	7 161	20 270	8 170	28 686
1. Odsetki	631	2 795	882	2 391
- od jednostek powiązanych	198	736	176	338
2. Aktualizacja wartości inwestycji	4 575	4 575	8 360	25 852
3. Inne	1 955	12 900	(1 072)	443
XII. Zysk (strata) z działalności gospodarczej	30 940	49 164	27 000	56 546
XIII. Zysk (strata) brutto	30 940	49 164	27 000	56 546
XIV. Podatek dochodowy	1 630	5 291	6 486	10 958
XV. Zysk (strata) netto	29 310	43 873	20 514	45 588

	IV kwartał 2017	12 miesięcy 2017	IV kwartał 2016	12 miesięcy 2016
Zysk (strata) netto (zanualizowany)		43 873		45 588
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie 01.01.2017 – 31.12.2017 (w szt.)		8 133 349		8 133 349
Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w PLN)		5,39		5,61
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych w okresie 01.01.2017 – 31.12.2017 (w szt.)		8 133 349		8 133 349
Rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w PLN)		5,39		5,61

III. Zestawienie zmian w kapitale własnym

	IV kwartał 2017	12 miesięcy 2017	IV kwartał 2016	12 miesięcy 2016
I. Kapitał własny na początek okresu (BO)	777 548	771 742	749 018	731 905
a) zmiany przyjętych zasad (polityki) rachunkowości	-	-	-	-
I.a Kapitał własny na początek okresu (BO), po uzgodnieniu do danych porównywalnych	777 548	771 742	749 018	731 905
1. Kapitał zakładowy na początek okresu	8 133	8 133	8 133	8 133
1.1 Zmiany kapitału zakładowego	-	-	-	-
a) zwiększenia (z tytułu)	-	-	-	-
- emisja akcji	-	-	-	-
1.2 Kapitał zakładowy na koniec okresu	8 133	8 133	8 133	8 133
2. Kapitał zapasowy na początek okresu	653 363	619 975	619 975	562 292
2.1 Zmiany kapitału zapasowego	-	33 388	-	57 683
a) zwiększenia (z tytułu)	-	33 388	-	57 683
- podział zysku z lat poprzednich	-	33 388	-	57 683
2.2 Kapitał zapasowy na koniec okresu	653 363	653 363	619 975	619 975
3. Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	100 744	97 301	95 091	103 052
3.1 Zmiany kapitału z aktualizacji wyceny	(5 339)	(1 896)	2 210	(5 751)
a) zwiększenia (z tytułu)	(3 804)	446	(518)	1 349
- rezerwa na podatek odroczony w związku z wyceną certyfikatów	446	446	(518)	1 349
- wycena bilansowa certyfikatów inwestycyjnych i jednostek uczestnictwa	(4 250)	-	-	-
b) zmniejszenia (z tytułu)	1 535	2 342	(2 728)	7 100
- wycena bilansowa certyfikatów inwestycyjnych i jednostek uczestnictwa	2 342	2 342	(2 728)	7 100
- rezerwa na podatek odroczony w związku z wyceną certyfikatów	(807)	-	-	-
3.2 Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	95 405	95 405	97 301	97 301
4. Kapitał z fuzji na początek okresu	-	-	-	-
4.1. Kapitał z fuzji na koniec okresu	-	-	-	-
5. Pozostałe kapitały rezerwowe na początek okresu	745	745	745	745
5.1 Pozostałe kapitały rezerwowe na koniec okresu	745	745	745	745
6. Zysk z lat ubiegłych na początek okresu	-	45 588	-	57 683
a) zmiany przyjętych zasad (polityki) rachunkowości	-	-	-	-
6.1 Zysk z lat ubiegłych na początek okresu, po uzgodnieniu do danych porównywalnych	-	45 588	-	57 683
a) zmniejszenia (z tytułu)	-	45 588	-	57 683
- przeniesienie zysku z lat poprzednich na kapitał zapasowy	-	33 388	-	57 683
- wypłata dywidendy	-	12 200	-	-
6.2 Zysk z lat ubiegłych na koniec okresu	-	-	-	-

7. Wynik za III kwartały 2017 r. (na początek okresu)	14 563	-	25 074	-
7.1 Wynik za okres	29 310	43 873	20 514	45 588
7.2. Wynik netto	43 873	43 873	45 588	45 588
II. Kapitał własny na koniec okresu (BZ)	801 519	801 519	771 742	771 742
III. Kapitał własny, po uwzględnieniu proponowanego podziału zysku (pokrycia straty)	801 519	801 519	771 742	771 742

IV. Rachunek przepływów pieniężnych

Za okres od 01.01 – 31.12.2017 oraz 01.01 – 31.12.2016	IV kwartał 2017	12 miesięcy 2017	IV kwartał 2016	12 miesięcy 2016
A. Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej				
I. Zysk (strata) netto	29 310	43 873	20 514	45 588
II. Korekty razem	(16 183)	3 540	(1 541)	(9 766)
1. Amortyzacja	9 765	38 053	8 525	35 301
2. Zyski (straty) z tytułu różnic kursowych	597	243	40	5
3. Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)	1 263	2 917	(14)	518
4. Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej	4 436	4 166	5 052	21 807
5. Zmiana stanu rezerw	30 951	(66)	26 196	(14 674)
6. Zmiana stanu zapasów	(16 824)	(33 674)	(376)	(15 526)
7. Zmiana stanu należności	(74 495)	(12 714)	(92 058)	(32 228)
8. Zmiana stanu zobowiązań krótko-terminowych, z wyjątkiem pożyczek i kredytów	23 563	16 276	34 105	(11 219)
9. Zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych	1 772	(11 661)	16 989	6 250
10. Zmiana stanu przychodów przyszłych okresów	2 789	-	-	-
11. Inne korekty	-	-	-	-
III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej (I+/-II) - metoda pośrednia	13 127	47 413	18 973	35 822
B. Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej				
I. Wpływy	(12 058)	22 006	11 872	55 824
1. Zbycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych	839	2 759	89	1 426
2. Z aktywów finansowych, w tym:	(12 897)	19 247	11 783	54 398
a) w jednostkach powiązanych	(17 593)	6 165	11 969	53 015
- spłacone pożyczki	505	5 886	2 732	26 013
- spłacone odsetki od pożyczek	172	172	297	1 671
- otrzymane pożyczki	(18 127)	-	8 940	24 789
- otrzymane odsetki	(143)	-	-	-
- otrzymane dywidendy	-	107	-	542
b) w pozostałych jednostkach	4 696	13 082	(186)	1 383
- inne wpływy z aktywów finansowych	4 696	13 082	(186)	1 383
3. Inne wpływy inwestycyjne	-	-	-	-
II. Wydatki	(23 320)	(109 852)	(27 224)	(110 005)
1. Nabycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych	(21 848)	(96 956)	(12 653)	(53 625)
2. Wydatki na inwestycje w nieruchomości	-	-	-	(5)
3. Na aktywa finansowe, w tym:	(1 472)	(12 896)	(14 571)	(56 375)
a) w jednostkach powiązanych	(1 472)	(12 896)	(14 571)	(56 375)
- nabycie aktywów finansowych	(4 570)	(12 129)	(1 364)	(30 038)
- udzielone pożyczki długoterminowe	-	(767)	(3 083)	(14 230)

-spłata pożyczek do jednostek powiązanych	3 048	-	(9 853)	(11 579)
- spłata odsetek od pożyczek	50	-	(271)	(528)
b) w pozostałych jednostkach	-	-	-	-
4. Inne wydatki inwestycyjne	-	-	-	-
III. Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej (I-II)	(35 378)	(87 846)	(15 352)	(54 181)
C. Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej				
I. Wpływy	51 865	98 874	9 577	27 644
1. Kredyty i pożyczki	49 643	96 244	9 577	27 607
2. Pożyczki spłacone	-	-	-	30
3. Otrzymane odsetki od spłaconych pożyczek	-	-	-	7
4. Inne wpływy finansowe (dotacje)	2 222	2 630	-	-
II. Wydatki	(34 233)	(63 401)	(4 769)	(25 925)
1. Dywidendy i inne wypłaty na rzecz właścicieli	815	(12 200)	-	-
2. Spłaty kredytów i pożyczek	(33 707)	(48 005)	(4 214)	(23 715)
3. Odsetki	(1 341)	(3 196)	(555)	(2 210)
4. Pożyczki udzielone	-	-	-	-
5. Inne wydatki finansowe	-	-	-	-
III. Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej (I-II)	17 632	35 473	4 808	1 719
D. Przepływy pieniężne netto, razem (A.III+/-B.III+/-C.III)	(4 619)	(4 960)	8 429	(16 640)
E. Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych, w tym:	(5 248)	(5 261)	8 370	(16 602)
- zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych	(629)	(301)	(59)	38
F. Środki pieniężne na początek okresu	53 768	53 781	45 411	70 383
H. Środki pieniężne na koniec okresu (F+/- E), w tym:	48 520	48 520	53 781	53 781
- o ograniczonej możliwości dysponowania	186	1 686	3 814	7 706

V. Dodatkowe informacje i objaśnienia

1. Stosowane zasady rachunkowości

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jednolity - Dz.U. 2016, poz. 1 047 z późn. zm.) oraz zgodnie z przepisami Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (tekst jednolity - Dz.U. z 2014, poz. 133 z późn. zm.).

Kompletny opis stosowanych zasad rachunkowości został przedstawiony w ostatnim rocznym sprawozdaniu finansowym Spółki, tj. sprawozdaniu za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku. Gdyby sprawozdanie jednostkowe za 12 miesięcy 2017 roku było sporządzane wg MSSF wynik finansowy wynosiłby 42 708 tys. PLN.

Zysk zgodnie z ustawą o rachunkowości	43 873
Amortyzacja prawa wieczystego użytkowania	(93)
Aktywa z tytułu działalności w SSE	(1 072)
Zysk według MSSF	42 708

2. Informacje o istotnych zmianach wielkości szacunkowych, w tym o korektach z tytułu rezerw, rezerwie i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego, o których mowa w ustawie o rachunkowości, dokonanych odpisach aktualizujących wartość składników aktywów

W okresie czterech kwartałów 2017 roku spółka Comarch S.A. utworzyła odpisy aktualizujące wartość towarów, materiałów i wyrobów gotowych na kwotę 5 tys. PLN. Spółka rozwiązała odpisy utworzone w latach wcześniejszych na kwotę 5 tys. PLN.

Na posiadanych przez Spółkę zapasach nie ustanowiono żadnych zabezpieczeń.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku, w związku z zapłatą należności, Comarch S.A. dokonała rozwiązania utworzonych uprzednio odpisów aktualizujących w kwocie 3 035 tys. PLN oraz utworzyła odpisy aktualizujące na należności wątpliwe w wysokości 3 287 tys. PLN. Na dzień 31 grudnia 2017 roku utworzyła odpisy aktualizujące wartość długoterminowych aktywów finansowych w kwocie 4 608 tys. PLN (udziałów, akcji).

Z uwagi na fakt, iż Spółka prowadzi zarówno działalność opodatkowaną na zasadach ogólnych jak i zwolnioną, przejściowe różnice w dochodzie podatkowym mogą realizować się w ramach obu tych działalności. Jednocześnie ostateczne ustalenie, w ramach której z działalności (opodatkowanej czy zwolnionej) różnice przejściowe zostaną zrealizowane, jest dokonywane na bazie rocznego rozliczenia podatku dochodowego po zakończeniu roku obrotowego. W 2017 roku utworzono aktywo z tytułu różnic przejściowych w podatku dochodowym w kwocie 744 tys. PLN i rozwiązano część aktywa utworzonego na dzień 31 grudnia 2016 roku w kwocie 1 438 tys. PLN, utworzono rezerwę na podatek odroczone z tytułu różnic przejściowych w wys. 1 921 tys. PLN, rozwiązano w kwocie 50 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik 2017 roku wyniósł minus 2 565 tys. PLN.

Dokonano też zwiększenia rezerwy z tytułu podatku odroczonego związanego z wyceną posiadanych certyfikatów inwestycyjnych w CCF FIZ w kwocie 446 tys. PLN. Rezerwa ta, tak jak i wycena certyfikatów, rozliczana jest z kapitałem z aktualizacji wyceny.

3. Wybrane noty do skróconego sprawozdania finansowego

3.1. Długoterminowe aktywa finansowe

	31 grudnia 2017	30 września 2017	31 grudnia 2016
a) w jednostkach powiązanych	359 171	366 471	359 931
- udziały lub akcje	236 611	236 801	229 711
- udzielone pożyczki	3 242	3 754	8 553
- inne papiery wartościowe	119 347	125 939	121 688
- inne długoterminowe aktywa finansowe, w tym:	(29)	(23)	(21)
- odsetki od udzielonych pożyczek	(29)	(23)	(21)
b) w pozostałych jednostkach w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	280	427	360
- udziały lub akcje	150	150	150
- udzielone pożyczki	130	270	210
- inne długoterminowe aktywa finansowe, w tym:	-	7	-
- odsetki od udzielonych pożyczek	-	7	-
c) w pozostałych jednostkach	2 837	2 624	492

- inne długoterminowe aktywa finansowe (wg rodzaju)	2 837	2 624	492
- forwardy i IRS	2 837	2 624	492
Długoterminowe aktywa finansowe razem	362 288	369 522	360 783

3.2. Zmiana stanu długoterminowych aktywów finansowych (wg grup rodzajowych)

	IV kwartał 2017	12 miesięcy 2017	IV kwartał 2016	12 miesięcy 2016
a) stan na początek okresu	369 522	360 783	365 504	382 917
- udziały lub akcje	236 951	229 861	236 193	230 552
- udzielone pożyczki	4 024	8 763	8 829	23 052
- inne papiery wartościowe	125 939	121 688	118 457	128 284
- inne długoterminowe aktywa: w tym odsetki od udzielonych pożyczek	(16)	(21)	116	950
- pozostałe	2 624	492	1 909	79
b) zwiększenia (z tytułu)	(5)	14 605	(3 120)	33 489
- nabycie akcji w jednostkach powiązanych	4 569	12 129	1 150	24 283
- nabycie certyfikatów inwestycyjnych FIZ	-	-	504	504
- udzielone pożyczki jednostkom powiązanym	(421)	-	-	4 798
- zmiana charakteru pożyczek na długoterminowe od jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	(140)	-	-	-
- odsetki należne od pożyczek długoterminowych	25	131	51	638
- wycena bilansowa pożyczek w jednostkach powiązanych	-	-	323	334
- wycena bilansowa i skorygowana odsetek od pożyczek	-	-	5	35
- wycena forwardów	213	2 345	(1 417)	413
- wycena bilansowa certyfikatów inwestycyjnych	(4 251)	-	-	-
- rozwiązanie odpisu aktualizującego wartość pożyczek w jednostkach powiązanych	-	-	(3 848)	2 372
- rozwiązanie odpisu aktualizującego wartość odsetek	-	-	112	112
c) zmniejszenia (z tytułu)	7 229	13 100	1 601	55 623
- spłata pożyczek jednostek powiązanych	80	5 120	2 733	19 664
- spłata pożyczek jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	80	80	-	30
- spłata odsetek od pożyczek jednostek powiązanych	27	109	297	1 673
- zmiana charakteru pożyczek na krótkoterminowe w jednostkach powiązanych	(80)	-	(30)	211

- zmiana charakteru pożyczek na krótkoterminowe od jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	-	-	30	90
- wycena jednostek uczestnictwa w CCF FIZ	2 341	2 341	(2 727)	7 100
- aktualizacja wartości udziałów	4 608	4 608	7 482	24 974
- wycena bilansowa udziałów	151	621	-	-
- umorzenie pożyczek w jednostkach powiązanych	-	-	-	664
- umorzenie odsetek od pożyczek w jednostkach powiązanych	-	-	2	14
- kapitalizacja odsetek	54	54	-	-
- wycena bilansowa i skorygowana odsetek od pożyczek	6	10	-	-
- wycena bilansowa pożyczek oraz różnice kursowe zrealizowane od spłaconych pożyczek oraz z wyceny bilansowej	(17)	191	-	-
- objęcie odpisem aktualizującym pożyczek dla jednostek powiązanych	28	-	(6 192)	1 134
- objęcie odsetek od pożyczek odpisem aktualizacyjnym	(49)	(34)	6	69
d) stan na koniec okresu	362 288	362 288	360 783	360 783

3.3. Krótkoterminowe aktywa finansowe

	31 grudnia 2017	30 września 2017	31 grudnia 2016
a) w jednostkach powiązanych	322	334	351
- udzielone pożyczki	322	321	322
- inne aktywa finansowe	-	13	29
b) w pozostałych jednostkach w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	303	140	204
- udzielone pożyczki	280	140	200
- inne aktywa finansowe	23	-	4
c) w pozostałych jednostkach	8 516	7 146	1 150
- udzielone pożyczki	-	-	-
- udziały lub akcje	-	-	1
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe, w tym:	8 516	7 146	1 149
- kontrakty forward	8 516	7 146	1 149
d) środki pieniężne i inne aktywa pieniężne	48 529	53 769	53 783
- środki pieniężne w kasie i na rachunkach	48 520	53 768	53 781
- inne aktywa pieniężne	9	1	2
Krótkoterminowe aktywa finansowe razem	57 670	61 389	55 488

4. Zwięzły opis istotnych dokonań lub niepowodzeń emitenta w okresie, którego dotyczy raport, wraz z wykazem najważniejszych zdarzeń ich dotyczących

W okresie czterech kwartałów 2017 roku Comarch S.A. osiągnęła 756 mln PLN przychodów ze sprzedaży, co stanowi wzrost o 0,9% w porównaniu do analogicznego okresu 2016 roku. Przychody netto ze sprzedaży produktów stanowiły 94,5% całości sprzedaży Spółki i były wyższe o 23,7 mln PLN niż w porównywalnym okresie roku 2016. Zysk operacyjny Spółki w Q1-Q4 2017 wyniósł 42,5 mln PLN, a zysk netto 43,9 mln PLN. Rentowność operacyjna wyniosła 5,6%, a rentowność netto 5,8%.

W czwartym kwartale 2017 roku Comarch S.A. osiągnęła przychody ze sprzedaży o wartości porównywalnej do ubiegłego roku (247,7 mln PLN w q4 2017 wobec 249,5 mln PLN w q4 2016). Przychody netto ze sprzedaży produktów stanowiły 96% całości sprzedaży Spółki i odnotowały wzrost w wysokości 11,3 mln zł. Zysk operacyjny Spółki w czwartym kwartale 2017 roku wyniósł 31,6 mln zł a zysk netto 29,3 mln zł. Rentowność operacyjna wyniosła 12,8%, a rentowność netto 11,8%.

5. Opis czynników i zdarzeń, w szczególności o nietypowym charakterze, mających znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe

Poza opisanymi w [punkcie 2](#) niniejszego sprawozdania finansowego wpływ na osiągnięte wyniki miały także różnice kursowe oraz instrumenty finansowe oparte na kursach walut. Różnice kursowe zrealizowane oraz wycena bilansowa różnic kursowych od należności i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2017 roku zmniejszyły przychody i wynik operacyjny Comarch S.A. o 16 406 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie 2016 roku zwiększyły 5 541 tys. PLN), natomiast różnice kursowe z pozostałych tytułów zwiększyły wynik Comarch S.A. o 3 879 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie 2016 roku zmniejszyły o 2 095 tys. PLN). Natomiast wycena instrumentów finansowych oraz transakcje zrealizowane (głównie kontrakty typu forward) wraz z rezerwą na podatek odroczone od ich wyceny, zwiększyły wynik netto Comarch S.A. o 24 457 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie roku 2016 roku zwiększyły o 671 tys. PLN). Łączny wpływ różnic kursowych oraz wyceny i realizacji instrumentów pochodnych na wynik netto Comarch S.A. za rok 2017 roku wyniósł +11 930 tys. PLN (+4 117 tys. PLN w okresie roku 2016 roku).

6. Objasnienia dotyczące sezonowości lub cykliczności działalności emitenta w prezentowanym okresie

Rozkład przychodów ze sprzedaży osiąganych przez Comarch S.A. na przestrzeni roku 2017 przedstawiał się następująco: 23% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 23% w drugim kwartale, 21% w trzecim kwartale oraz 33% w czwartym kwartale.

Na przestrzeni roku 2018 Spółka spodziewa się rozkładu przychodów ze sprzedaży zbliżonego do tego z 2017 roku.

7. Informacje o odpisach aktualizujących wartość zapasów do wartości netto możliwej do uzyskania i odwrócenia odpisów z tego tytułu

W okresie czterech kwartałów 2017 roku spółka Comarch S.A. utworzyła odpisy aktualizujące wartość towarów, materiałów i wyrobów gotowych na kwotę 5 tys. PLN. Spółka rozwiązała odpisy utworzone w latach wcześniejszych na kwotę 5 tys. zł.

8. Informacje o odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych i prawnych lub innych aktywów oraz odwróceniu takich odpisów

Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	Aktywów finansowych	Rzeczowych aktywów trwałych	WNiP	Inne aktywa	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2016	57 639	2 875	-	-	60 514
Zmiana:	24 973	(2 875)	-	-	22 098
- utworzenie odpisów	24 973	-	-	-	24 973
- rozwiązanie odpisów	-	(2 875)	-	-	(2 875)
Stan na 31 grudnia 2016	82 612	-	-	-	82 612
Stan na 1 stycznia 2017	82 612	-	-	-	82 612
Zmiana:	4 608	-	-	-	4 608
- utworzenie odpisów	4 608	-	-	-	4 608
- rozwiązanie odpisów	-	-	-	-	-
Stan na 31 grudnia 2017	87 220	-	-	-	87 220

9. Informacje o utworzeniu, zwiększeniu, wykorzystaniu i rozwiązaniu rezerw

Krótkoterminowe	Rezerwy na koszty kontraktów	Rezerwy na kary umowne i inne roszczenia	Rezerwy na urlopy	Rezerwy na wynagrodzenia	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2016	17 674	9 264	16 202	72 117	115 257
Zmiana:	(5 384)	244	2 271	(11 572)	(14 441)
- utworzenie rezerw	7 634	418	12 465	74 812	95 329
- rozwiązanie rezerw	(13 018)	(174)	(10 194)	(86 384)	(109 770)
Stan na 31 grudnia 2016	12 290	9 508	18 473	60 545	100 816
Stan na 1 stycznia 2017	12 290	9 508	18 473	60 545	100 816
Zmiana:	(1 099)	452	2 353	(3 642)	(1 936)
- utworzenie rezerw	10 410	1 148	13 326	69 551	94 435
- rozwiązanie rezerw	(11 509)	(696)	(10 973)	(73 193)	(96 371)
Stan na 31 grudnia 2017	11 191	9 960	20 826	56 903	98 880

Wszystkie rezerwy zostały obliczone w oparciu o wiarygodny szacunek dokonany na dzień bilansowy.

10. Informacje o rezerwach i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego

	Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	Rezerwa na odroczonego podatek dochodowy
Stan na 1 stycznia 2016	7 348	25 412
Utworzenie w okresie I-XII 2016	1 608	-
Rozwiązanie w okresie I-XII 2016	(2 446)	(1 582)
Stan na 31 grudnia 2016	6 510	23 830
Stan na 1 stycznia 2017	6 510	23 830
Utworzenie w okresie I-XII 2017	744	1 921
Rozwiązanie w okresie I-XII 2017	(1 438)	(496)
Stan na 31 grudnia 2017	5 816	25 255

11. Informacje o istotnych transakcjach nabycia i sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych

W okresie sprawozdawczym Comarch S.A. dokonała zakupu sprzętu komputerowego w wysokości 39 872 tys. PLN, urządzeń technicznych i związanego z nimi wyposażenia w kwocie 5 588 tys. PLN. oraz zakupu WNiP w wysokości 11 236 tys. PLN. Poniesiono też nakłady na budowę budynku biurowego w wysokości 51 880 tys. PLN.

Na dzień 31 grudnia 2017 r. przychody z tytułu sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych wyniosły 3 601 tys. PLN.

12. Informacje o istotnym zobowiązaniu z tytułu dokonania zakupu rzeczowych aktywów trwałych oraz długoterminowych aktywów finansowych

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Comarch S.A. posiada zobowiązania inwestycyjne w kwocie 6 304 tys. PLN związane z budową budynku biurowego SSE 7, a także zobowiązania za zakup sprzętu komputerowego w kwocie 900 tys. PLN, zobowiązania za zakup samochodów osobowych w kwocie 760 tys. PLN. oraz zobowiązania za zakup WNiP w kwocie 2 489 tys. PLN.

Comarch S.A. posiada także zobowiązania z tytułu objęcia akcji w podwyższonym kapitale w spółce zależnej Comarch Pointshub Inc. w wysokości 3 098 tys. PLN. Uregulowanie tego zobowiązania przewidziane jest do dnia 31 grudnia 2018 roku.

13. Informacje o istotnych rozliczeniach z tytułu spraw sądowych

Nie wystąpiły.

14. Wskazanie korekt błędów poprzednich okresów

Nie wystąpiły.

15. Informacje na temat zmian sytuacji gospodarczej i warunków prowadzenia działalności, które mają istotny wpływ na wartość godziwą aktywów finansowych i zobowiązań finansowych jednostki, niezależnie od tego, czy te aktywa i zobowiązania są ujęte w wartości godziwej czy w skorygowanej cenie nabycia (koszcie zamortyzowanym)

Nie wystąpiły.

16. Informacje o niespłaceniu kredytu lub pożyczki lub naruszeniu istotnych postanowień umowy kredytu lub pożyczki, w odniesieniu do których nie podjęto żadnych działań naprawczych do końca okresu sprawozdawczego

Nie wystąpiły.

17. Informacje o zawarciu przez emitenta lub jednostkę od niego zależną jednej lub wielu transakcji z podmiotami powiązаныmi, jeżeli pojedynczo lub łącznie są one istotne i zostały zawarte na innych warunkach niż rynkowe

Nie wystąpiły.

18. W przypadku instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej – informacje o zmianie sposobu (metody) jej ustalenia

Nie wystąpiły.

19. Informacje dotyczące zmiany w klasyfikacji aktywów finansowych w wyniku zmiany celu lub wykorzystania tych aktywów

Nie wystąpiły.

20. Informacja dotycząca emisji, wykupu i spłaty nieudziałowych i kapitałowych papierów wartościowych

Nie wystąpiły.

21. Informacja dotycząca wypłaconej (lub zadeklarowanej) dywidendy, łącznie i w przeliczeniu na jedną akcję, z podziałem na akcje zwykłe i uprzywilejowane

W dniu 8 maja 2017 r. raportem bieżącym nr [RB-6-2017](#) Zarząd Comarch S.A. poinformował, że zarekomenduje Zwyczajnemu Walnemu Zgromadzeniu Comarch S.A. podział zysku netto Spółki w kwocie 45 588 464,11 PLN wypracowanego za 2016 rok w ten sposób, że:

a) część zysku netto w kwocie 12 200 023,50 PLN zostanie wypłacona w formie dywidendy. Dywidendę w kwocie 1 PLN 50 gr za jedną akcję otrzymają osoby będące akcjonariuszami spółki w dniu dywidendy. Liczba akcji objętych dywidendą wyniesie 8 133 349 sztuk.

b) pozostała część zysku netto w kwocie 33 388 440,61 PLN zostanie przekazana na kapitał zapasowy.

W dniu 15 maja 2017 r. Rada Nadzorcza Comarch S.A. pozytywnie zaopiniowała ([RB-8-2017](#) z dnia 15 maja 2017 r.) rekomendację Zarządu Comarch S.A. w sprawie podziału zysku netto za 2016 rok.

W dniu 27 czerwca 2017 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki podjęło Uchwałę nr 9 w sprawie podziału zysku netto za rok obrotowy 1.01.2016 - 31.12.2016 według szczegółów powyżej ([RB-14-2017](#) z dn. 27 czerwca 2017). Dywidenda została wypłacona 11 sierpnia 2017 r.

22. Wskazanie zdarzeń, które wystąpiły po dniu, na który sporządzono kwartalne skrócone sprawozdanie finansowe, nieujętych w tym sprawozdaniu, a mogących w znaczący sposób wpłynąć na przyszłe wyniki finansowe emitenta

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-21-2017](#) z dnia 14 listopada 2017 r., iż w dniu 14 listopada 2017 r. miało miejsce ogłoszenie wyników przetargu ograniczonego na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”, organizowanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie. Oferta Emitenta o łącznej wartości 242 033 004 PLN brutto uzyskała najwięcej punktów i została wybrana jako najkorzystniejsza. W przypadku podpisania umowy z Zamawiającym, realizacja umowy może mieć znaczący wpływ na wyniki finansowe Emitenta w okresach przyszłych.

23. Informacja dotycząca zmian zobowiązań warunkowych lub aktywów warunkowych, które nastąpiły od czasu zakończenia ostatniego roku obrotowego

Na dzień 31 grudnia 2017 roku wartość gwarancji i akredytyw wystawionych przez banki na zlecenie Comarch S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 65 876 tys. PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 37 671 tys. PLN.

Comarch S.A. jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 76 256 tys. PLN, z czego kwota 9 080 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 31 grudnia 2017 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2017 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 1 141 tys. PLN). Comarch S.A. pozostaje w sprawach spornych nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 30 246 tys. PLN. Według stanowiska Zarządu Comarch S.A., opartego m.in. o opinie doradców prawnych, nie istnieją okoliczności wskazujące na konieczność utworzenia rezerw z tego tytułu.

24. Inne informacje mogące w istotny sposób wpłynąć na ocenę sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego emitenta

Nie wystąpiły, poza opisanymi w [punkcie 2](#) niniejszego sprawozdania finansowego.

Comarch S.A.

Al. Jana Pawła II 39a

31-864 Kraków

ir@comarch.pl

+48 (12) 687 78 22

www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/
